

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra Politologie

Komparace politických režimů Polska, Česka a Slovenska

Bakalářská práce

Autor: David Červinka

Studijní program: F20BP0205 Politologie

Studijní obor: Politologie

Vedoucí práce: Mgr. Petra Vodová, Ph.D.

Hradec Králové, 2022

Zadání bakalářské práce

Autor: David Červinka

Studium: F20BP0205

Studijní program: B6701 Politologie

Studijní obor: Politologie

Název bakalářské práce: **Komparace politických režimů Polska, Česka a Slovenska**

Název bakalářské práce AJ: Comparison political regimes Poland, Czech republic and Slovakia

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

V bakalářské práci porovnáám politické režimy Polska, Česka a Slovenska. Použiji na to komparativní metodu. Výzkumnou otázkou a zároveň cílem této bakalářské práce bude zjistit, jaká země má v současnosti nejbližší k poloprezidentskému systému jak z pohledu právního, tak z pohledu praktického. Výsledkem práce bude určení, jaký ze států se nejvíce odchýlil od parlamentarismu a zároveň nejvíce přiblížil poloprezidencialismu. Práce přispěje k probíhající politologické diskusi o možném posunu těchto zemí k poloprezidencialismu.

V teoretické části budou představeny koncepty parlamentního a poloprezidentského režimu. Představím odbornou diskusi o empirickém naplnění obou konceptů, ukáži jaké jsou možné metody měření poloprezidencialismu a vysvětlím, proč jsem si vybral metodu Alana Siaroffa. (2003) Hlavním důvodem výběru je počet a relevance indikátorů této metody. Mohu explicitně ukázat rozdíly mezi pravomocemi prezidenta, jak mu ukládá ústava a mezi pravomocemi, jak je prezident v praxi využívá. Dále stručně popíši, jak se vyvíjely politické režimy států Polska, Česka a Slovenska od pádu komunistického režimu v jejich zemi a nastíním určité kroky v minulosti, které vedly k přiblížení poloprezidencialismu (např. průběžná proměna prezidentských pravomocí).

V druhé praktické části se zaměřím na 9 indikací, které využívá Siaroff ke změření poloprezidencialismu. Jsou to přímá volba prezidenta, souběh prezidentských a parlamentních voleb, právo veta, vydávání dekretů, primární role v zahraniční politice, vliv prezidenta na utváření vlády, možnost rozpuštění zákonodárného sboru, jmenovací pravomoc a posledním indikátorem je předsedání schůzím kabinetu. Tyto indikace budu hledat a komparovat s pravomocemi, které mají prezidenti v Ústavách a zákonech. Takto změřím, jaký z režimů se podle právních předpisů nejvíce blíží poloprezidencialismu, nebo zdali nějaký režim lze označit jako poloprezidentský. Následně se ale zaměřím, jak prezidenti v praxi využívají své pravomoci. Jelikož prezidenti často své pravomoci, které mají uloženy v ústavě, nebo jiných zákonech nevyužívají, změřím zase pomocí Siaroffovy metody, jaký z režimů se v praxi nejvíce přibližuje k poloprezidencialismu.

Hloušek, V., Kopeček, V., Doros, G., Gyulai, A., & Sula, P. (2013). *Presidents above Parties? Presidents in Central and Eastern Europe, Their Formal Competencies and Informal Power*. Brno: Masarykova univerzita.

Koudelka, Z. (2018). *Prezident republiky*. Praha: Leges.

Kubát, M., & Lebeda, T. (2014). O komparativní politologii a současné české politice. V M. Kubát, & T. Lebeda, *O komparativní politologii a současné české politice* (stránky 137-152). Praha: Univerzita Karlova.

Kudrna, J. (2012). *Ústavní postavení prezidenta a způsob jeho volby*. Praha: Karolinum.

Právomoci prezidentky SR. (2022). Načteno z Zuzana Čaputová, prezidentka Slovenskej republiky: <https://www.prezident.sk/page/pravomoci/>

Siarroff, A. (2003). Comparative presidencies: The inadequacy of the presidential, semipresidential and parliamentary distinction. V S. Alain, *Comparative presidencies: The inadequacy of the presidential, semipresidential and parliamentary distinction* (stránky 287-312). European Journal of Political Research.

Šimíček, V. (2008). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. Brno: Masarykova univerzita.

Hloušek, V., Kopeček, V., Doros, G., Gyulai, A., & Sula, P. (2013). *Presidents above Parties? Presidents in Central and Eastern Europe, Their Formal Competencies and Informal Power*. Brno: Masarykova univerzita.

Koudelka, Z. (2018). *Prezident republiky*. Praha: Leges.

Kubát, M., & Lebeda, T. (2014). O komparativní politologii a současné české politice. V M. Kubát, & T. Lebeda, *O komparativní politologii a současné české politice* (stránky 137-152). Praha: Univerzita Karlova.

Kudrna, J. (2012). *Ústavní postavení prezidenta a způsob jeho volby*. Praha: Karolinum.

Právomoci prezidentky SR. (2022). Načteno z Zuzana Čaputová, prezidentka Slovenskej republiky: <https://www.prezident.sk/page/pravomoci/>

Siarroff, A. (2003). Comparative presidencies: The inadequacy of the presidential, semipresidential and parliamentary distinction. V S. Alain, *Comparative presidencies: The inadequacy of the presidential, semipresidential and parliamentary distinction* (stránky 287-312). European Journal of Political Research.

Šimíček, V. (2008). *Postavení prezidenta v ústavním systému České republiky*. Brno: Masarykova univerzita.

Zadávací pracoviště: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Petra Vodová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 12.12.2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne ...

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Petře Vodové, Ph.D. za její odbornou konzultaci, připomínky, trpělivost a inspirující rady při zpracování této práce.

Anotace

V bakalářské práci porovnáám politické režimy Polska, Česka a Slovenska. Použiji na to komparativní metodu. Výzkumnou otázkou a zároveň cílem této bakalářské práce bude zjistit, jaká země má v současnosti nejbližší k poloprezidentskému systému jak z pohledu právního, tak z pohledu praktického. Výsledkem práce bude určení, jaký ze států se nejvíce odchýlil od parlamentarismu a zároveň nejvíce přiblížil poloprezidencialismu. Práce přispěje k probíhající politologické diskuzi o možném posunu těchto zemí k poloprezidencialismu.

V teoretické části budou představeny koncepty parlamentního a poloprezidentského režimu. Představím odbornou diskuzi o empirickém naplňování obou konceptů, ukáži jaké jsou možné měření prezidentské síly a vysvětlím proč jsem si vybral metodu Alana Siaroffa (2003). Hlavním důvodem výběru je počet a relevance indikátorů této metody. Mohu explicitně ukázat rozdíly mezi pravomocemi prezidenta, jak mu ukládá ústava, a mezi pravomocemi, jak je prezident v praxi využívá. Dále stručně popíši, jak se vyvíjely politické režimy států Polska, Česka a Slovenska od pádu komunistického režimu v jejich zemi a nastíním určité kroky v minulosti, které vedly k přiblížení poloprezidencialismu (např. průběžná proměna prezidentských pravomocí).

V druhé neboli praktické části se zaměřím na 9 indikací, které využívá Siaroff ke změření poloprezidencialismu. Jsou to přímá volba prezidenta, souběh prezidentských a parlamentních voleb, právo veta, vydávání dekretů, primární role v zahraniční politice, vliv prezidenta na utváření vlády, možnost rozpuštění zákonodárního sboru, jmenovací pravomoc a posledním indikátorem je předsedání schůzím kabinetu. Tyto indikace budu hledat a komparovat s pravomocemi, které mají prezidenti v Ústavách a zákonech. Takto změřím, jaký z režimů se podle právních předpisů nejvíce blíží poloprezidencialismu, nebo zdali nějaký režim lze označit jako poloprezidentský. Následně se ale zaměřím na to, jak prezidenti v praxi využívají své pravomoci. Jelikož prezidenti často své pravomoci, které mají uložené v ústavě nebo jiných zákonech, nevyužívají, proto změřím zase pomocí Siaroffovy metody, jaký z režimů se v praxi nejvíce přibližuje k poloprezidencialismu.

Klíčová slova: Politický režim, Poloprezidencialismus, Parlamentarismus, Alan Siaroff, Komparace

Anotation

In bachelor's thesis, I will compare the political regimes of Poland, Czechia and Slovakia. I will use the comparative method for this. The research question and at the same time the goal of this bachelor's thesis will be to find out which country currently has the closest to a semi-presidential system from legal and a practical point of view. The result of the work will be to determine which of the states most deviated from parliamentarism and simultaneously came closest to semi-presidentialism. The work will contribute to the ongoing political discussion about the possible shift of these countries to semi-presidentialism.

Concepts of parliamentary and semi-presidential regimes will be presented in the theoretical part. I will present an expert discussion on the empirical fulfillment of both concepts, show what are the possible methods of measuring semi-presidentialism and explain why I chose the method of Alan Siaroff (2003). The main reason for the choice is the number and relevance of the indicators of this method. I can explicitly show the differences between the powers of the president as imposed on him by the constitution and the powers that the president uses in practice. Simultaneously, this method offers me to categorize states from perspective of two main currents, which deals with political regimes. Next, I will briefly describe how the political regimes of the states of Poland, the Czech Republic and Slovakia have developed since the fall of the communist regime in their country and outline certain steps in the past that led to the approach of semi-presidentialism (e.g. the ongoing transformation of presidential powers).

In the second, or practical part, I will focus on 9 indications that Siaroff uses to measure semi-presidentialism. They are the direct election of the president, the concurrence of presidential and parliamentary elections, the power of veto, issuing decrees, the primary role in foreign policy, the influence of the president on the formation of the government, the possibility of dissolving the legislature, the power of appointment, and the last indicator is the chairing of cabinet meetings. I will look for these indications and compare them with the powers that presidents have in Constitutions and laws. In this way, I will measure which of the regimes is closest to semi-presidentialism according to legal regulations, or whether any regime can be characterized as semi-presidential. Subsequently, I will focus on how presidents use their powers in practice. Since presidents often do not use their powers, which are laid down in the constitution or other laws, I will again measure, using Siaroff's method, which of the regimes comes closest to semi-presidentialism in practice.

Keywords: Political régime, Semi-presidentialism, Parliamentarism, Alan Siaroff, Comparison

Obsah

1. Úvod.....	8
2. Politické režimy.....	11
2.1. Parlamentní režim	13
2.2. Poloprezidentský režim	14
3. Metoda Alana Siaroffa	17
3.1. Tři základní otázky Alana Siaroffa	20
3.2. Indikátory Alana Siaroffa.....	22
4. Analýza politických režimů podle Siaroffovy konceptualizace.....	26
4.1. Polská republika	27
4.2. Česká republika	28
4.3. Slovenská republika	29
5. Bodové ohodnocení prezidentské síly.....	31
5.1. Přímá všelidová volba prezidenta	32
5.2. Souběh prezidentských a parlamentních voleb	32
5.3. Jmenovací pravomoc.....	33
5.4. Předsedání schůzím kabinetu	35
5.5. Prezidentské veto.....	36
5.6. Široké pravomoci za dob krize.....	38
5.7. Ústřední role v zahraniční politice státu.....	39
5.8. Hlavní role v utváření vlády.....	41
5.9. Možnost rozpustit zákonodárný sbor	44
6. Komparace politických režimů	45
7. Závěr.....	49
8. Zdroje	51
8. Seznam použitých zkratk.....	59

1. Úvod

Bakalářská práce se zabývá porovnáním politických režimů Polska, Česka a Slovenska za použití komparativní metody. Zároveň si tato bakalářská práce klade za cíl, kategorizovat politické režimy komparovaných států na škále parlamentního, poloprezidentského a prezidentského režimu. Ovšem její velkou výjimečností je, že nabídne kategorizaci zemí ze dvou hlavních pohledů na poloprezidentské režimy. Z pohledu Duvergerovců a z pohledu Post-Duvergerovců. Ke zjištění obou uvedených cílů bude použita metoda Alana Siaroffa, kterou jsem mírně upravil, aby mi umožnila jít hlouběji a přesněji v komparaci politických režimů a zároveň umožnila preciznější kategorizaci států.

Geograficky se práce zaměřuje na státy střední Evropy, tedy přesněji na státy Polska, Česka a Slovenska. Jsou to státy, které si jsou geograficky i historicky blízké. Společně zažily staletí pod nadvládou jiných národů, např. Habsburků. De facto společně získaly samostatnost po první světové válce, během které zažily demokracii i autoritativní formu vlády. Po druhé světové válce byly všechny tři země po pár letech začleněny do východního bloku (Sovětského svazu), ze kterého se zase v roce 1989 prakticky společně vymanily. Tím začalo druhé demokratické období v historii států Polska, Česka a Slovenska. Blízkost těchto zemí dokazuje také aliance jménem Visegrádská 4, které jsou všechny komparované státy členem. Nebo také to že Česko a Slovensko žili spolu jako jeden národ celých 75 let, takže jejich ústavy vycházeli ze společného základu. Tato blízkost činí z těchto zemí vhodné případy pro vzájemnou komparaci.

Časově je bakalářská práce zaměřena na současnost, protože chci zjistit jaká je reálná podoba politických režimů daných států v současné době a stejně tak chci zjistit následnou komparaci, který prezident je reálně nejsilnější z uvedených států. Tedy tato práce zjišťuje, jaké pravomoci prezidenti mají v současnosti (jak jsou silní v současnosti), avšak informace pro zjištění těchto skutečností nečerpám pouze ze současného znění ústavy a zákonů, ale také často využívám politickou praxi. Přičemž politickou praxi stanovují velmi často politické tradice, proto v určitých pasážích, budu zmiňovat události, které se odehrály v minulosti, protože ovlivnily politickou realitu v současnosti a často se dá podle nich predikovat, jak se prezidenti budou v podobných nebo stejných situacích chovat. Nicméně hranice pro čerpání politické

tradice bude rok 1989¹ z důvodu, že po roce 1989 všechny komparované státy přešly z nedemokratického zřízení na demokratické, takže nastala velmi zásadní změna v politickém systému daných států, takže když bych časové pásmo stanovil delší, tak by politická tradice mohla být zavádějící pro současné měření. Zároveň tento časový úsek mi umožňuje zobecnit některé trendy nebo vzorce prezidentské politiky v daných státech a určit tak správně politickou praxi.

Bakalářská práce bude přínosná pro politickou vědu, protože u všech tří států probíhá diskuze, zdali státy jsou spíše poloprezidentské nebo parlamentní režimy, proto práce přispěje k probíhající politologické diskuzi o možném posunu těchto zemí k poloprezidencialismu. Zároveň práce nabídne pohledy na politické režimy prizmatem dvou hlavních přístupů, z pohledu Duvergerovců a Post-Duvergerovců, což také bude velmi zajímavé srovnání těchto dvou pohledů. Další důvod, je ten, že na téma politických režimů je napsáno hodně publikací a studií. Zároveň však nikdo neporovnával spolu tyto země a nestanovil si stejné cíle práce. Jde o důležité případy pro výzkum střední Evropy a zároveň států postkomunistické Evropy. Další důvod, jak správně ve své publikaci uvádí Siaroff, je, že politický režim² má reálný vliv na to, jak politický systém, a můžeme říci, že i kvalita demokracie, v daném státu vypadá. Proto je důležité správně kategorizovat země, a pak je teprve možné vést diskuze. jaké mají politické režimy vliv na kvalitu vládnutí v daných zemích (Siaroff, 2003, p. 287-288). Toto tvrzení, dokládá i Kouba, který ve své publikaci píše, že na základě současného bádání, můžeme tvrdit, že prezidentské systémy jsou častěji vázány s protidemokratickými tendencemi, než parlamentní systémy (Kouba, 2009, p.129-130) Zároveň bakalářská práce přinese formální i neformální postoje prezidentů a také reálný vhled do ústavní a politické praxe těchto států.

Bakalářskou práci jsem zasadil v teorii politických režimů, jejichž význam je v současnosti velmi důležitý a diskutovaný. Obzvláště v České republice, kde se vede od roku 2012 do současnosti debata, zdali by prezident neměl mít větší pravomoci, když disponuje legitimitou přímo od lidu (viz Kudrna, 2012, str.13). Jak jsem nastínil výše, přetrvávají otázky, týkající se vhodné role prezidenta v politických režimech, skutečného rozsahu jeho pravomocí a role ústavních zvyklostí a konvencí. které mají utvářet ústavní politiku. Navzdory obecně sdílené myšlence, že prezident by neměl být šéfem exekutivy, stále neexistuje konsensus ve výše uvedených otázkách.

---

¹ S výjimkou, že do politické praxe nebudu započítávat období prezidentství Wałęsy (1990-1995), protože jeho období je velmi specifické. Bylo to období, kde platila ještě stará ústava, která prezidentovi umožňovala mít velký vliv na politiku. Mým cílem je zjistit, jak jsou prezidenti silní v současnosti a toto období by bylo velmi zavádějící pro stanovení politické praxe v Polsku.

² Tedy jaké má prezident postavení, nebo jaké má prezident pravomoci.

Bakalářská práce je rozdělena do pěti částí s úvodem a závěrem. V první části bakalářské práce představím koncepty politických režimů. Nejdříve představím obecně politické režimy, vysvětlím, proč nepoužívám v této práci označení politický systém, ale politický režim a stručně nastíním koncept prezidencializmu. V této kapitole také vysvětlím proč, tuto část práce zařazuji a také proč se budu důkladněji věnovat parlamentarismu a poloprezidencializmu, nežli prezidencializmu. V další kapitole tedy podrobněji popíši parlamentní režim a na konci kapitoly shrnu nejdůležitější body parlamentarismu. V poslední kapitole této části nastíním hlavní proudy poloprezidencializmu, popíšu výhody a nevýhody daných přístupů, poskytnu definice hlavních autorů daných proudů a nastíním diskuze mezi těmito hlavními proudy. Také poskytnu vysvětlení, proč jsem poloprezidentský režim nepopsal jako ten parlamentní.

Ve druhé části popíšu konceptualizaci Alana Siaroffa, která je pro tuto práci klíčová. Popíšu výhody a nevýhody³ této konceptualizace, přičemž výhod je samozřejmě více a zároveň představím, jak jeho metodu upravím, abych mohl státy kategorizovat na škále režimů parlamentních, poloprezidentských a prezidentských a zároveň aby konceptualizace umožňovala detailnější a přesnější závěrečnou komparaci států Polska, Česka a Slovenska. Také představím, jakým způsobem, Siaroffova konceptualizace mi umožní kategorizovat politické režimy skrz prizma dvou hlavních proudů poloprezidencializmu.

Ve třetí, praktické, části budu aplikovat konceptualizaci Alana Siaroffa na státy Polska, Česka a Slovensko. Tato část mi pomůže zjistit správnou kategorizaci zemí podle hlavního proudu poloprezidencializmu (Post-Duvergerovců). Toto rozřazení Siaroff totiž založil na attributech Elgieho definice poloprezidencializmu, proto mi pomůže zjistit, zdali podle tohoto proudu státy zařadit jako poloprezidencializmy, nebo parlamentarismy. Zároveň však tam Siaroff také zařadil otázku „Je hlava státu také jedinou hlavou vlády, nebo je zde jiná oddělená hlava vlády?“ (Siaroff, 2003, s. 293). Tato otázka mi odhalí, zdali náhodou není možné některý ze států kategorizovat jako prezidentský režim, což je ovšem vysoce nepravděpodobné.

Ve čtvrté části bodově ohodnotím státy Polska, Česka a Slovenska, podle Siaroffovy konceptualizace, kterou jsem mírně poupravil, aby mohla být závěrečná komparace přesnější a detailnější. Toto ohodnocení bude reprezentovat druhý hlavní přístup k poloprezidencializmu, který je nazýván Duvergerovci. Tento přístup odlišuje od Post-Duvergerovců pouze jeden definiční znak, což jsou „celkem značné pravomoci prezidenta“. Toto ohodnocení mi tedy pomůže ke zjištění, jak jsou prezidenti daných států silný a zdali tedy disponují „celkem značnými pravomocemi“. Metodologicky budu v této kapitole postupovat takto: Jestliže

---

³ Zároveň ovšem poskytnu také řešení těchto nevýhod.

prezident dané země bude disponovat pravomocí, kterou má Siaroff uvedenou ve své konceptualizaci a fakticky ji využívá, dostane bod, pakliže tuto pravomoc nemá, nebo podle politické praxe touto pravomocí reálně nedisponuje, dostane nula bodů. Ovšem pro přesnější závěrečnou komparaci a zároveň pro přesnější měření a následnou správnou kategorizaci států, jsem u některých indikátorů přiřadil kritérium pro zisk půl bodu. Důvody, proč jsem tak zvolil, volba podmínek pro splnění těchto kritérií a které indikátory obsahují tyto kritéria, detailněji rozeberu v kapitole Indikátory Alana Siaroffa. Při aplikaci daných indikátorů na prezidenty států Polska, Česka a Slovenska, budu vycházet, jak ze zákonné úpravy, tedy především z ústav daných států, nicméně budu zkoumat také politickou praxi, která je zásadní pro správnou kategorizaci zemí a pro následné správné komparování. Jedna z výhod Siaroffovy konceptualizace je právě například, možnost čerpat jak ze zákonných zdrojů, ale zároveň z politické praxe.

V páté finální části provedu komparaci politických režimů Polska, Česka a Slovenska. Provedu ji ve dvou částech. Nejdříve budu komparovat, jak si vedly státy v počátečním Siaroffově rozřazení, které je založeno na Elgieho definičních atributech. Tato komparace bude kratší, protože se zde budou srovnávat pouze tři proměnné a zároveň tato komparace nepůjde tolik do hloubky jako následná. Z důvodů, že metoda mi nedovolovala jít více do hloubky. Následná komparace bude srovnávat prezidentskou sílu v prezidentských pravomocích. Tato komparace půjde více do hloubky, což jí umožní i kritéria pro zisk půl bodu, které jsem přidal do Siaroffovy konceptualizace.

2. Politické režimy

Tato část je v této práci důležitá proto, že se práce zabývá komparováním politických režimů Polska, Česka a Slovenska. Proto je důležité si vymezit podobu politických režimů, zejména tedy parlamentarismu a poloprezidencializmu. Také o podobě politických režimů, zejména tedy o podobě poloprezidencializmu, je dlouhodobě vedená akademická diskuze, proto je přínosné čtenáři tuto diskuzi představit, pro jeho lepší orientaci a pochopení textu.

Nejdříve je důležité si vysvětlit proč jsem pro tuto práci použil označení politické režimy a nikoli politické systémy, jak je tomu na mezinárodním poli, ale i na České scéně, běžné. Jak uvádí Kubát jsou pro to dva zásadní důvody. Politický systém je pojem formalizovaný, relativně teoretický a univerzální. Neomezuje se přitom jenom na politické faktory, ale zohledňuje také ekonomické a sociální struktury, kulturní kontext apod. Naproti tomu politický režim je pojem mnohem užší a empiričtější, přesněji řečeno nejedná se o univerzální modelovou teorii, ale o

reálný způsob vykonávání politické moci v konkrétních podmínkách (Kubát, 2013, s. 14-16). Druhý důvod Kubát vysvětluje na příkladu korupce v České republice tímto způsobem. Boj společnosti s korupcí je součástí politického systému. Je to komplexní jev, který v sobě zahrnuje jak politické, tak i sociální, právní a další faktory. Naproti tomu problém slabých a nestabilních českých vlád je problémem politického režimu, který má být řešen v jeho rámci (např. ústavními změnami, reformou volebního systému atd.) (Kubát, 2013, s. 14-16). Tato bakalářská práce se tedy zabývá politickými režimy, a nikoliv politickými systémy.

Politické režimy jsou v politologii velmi populární a komparovaný koncept. Jeden z možných důvodů je, jak uvádí Siaroff: politický režim má reálný vliv na to, jak politický systém, a můžeme říci, že i kvalita demokracie, v daném státu vypadá (Siaroff, 2003, s. 287-288). Proto se spousta badatelů snaží přijít na nejvíce vhodný politický režim pro stabilní a demokratický stát a zároveň se snaží správně kategorizovat státy aby mohli předpokládat možné úskalí v chodu státy spojené s daným politickým režimem.

Celosvětově se tématika politických režimů rozmohla v 80. letech⁴, když Duverger publikoval knihu o poloprezidentském režimu (Duverger, 1980). V Polsku se debata primárně rozmohla v 90. letech hlavně za prezidentsví Lecha Wałęsy a v České republice zase zejména po etablování přímé volby prezidenta. Slovenský případ je zajímavý v tom, že jako u jediného z komparovaných států nedošlo k výrazné celospolečenské debatě o posunu z parlamentarismu k poloprezidencializmu. Ačkoliv v jeho historii můžeme najít stejný podnět jako u České republiky, což bylo zavedení přímé volby prezidenta.

Politické režimy se v zásadě dají rozdělit na tři základní⁵. První z nich je prezidentský, druhý je parlamentní a třetí je poloprezidentský. Prezidentský režim je nejstarší z politických režimů, jehož první aplikací je ústavní uspořádání USA od roku 1787 (Kouba, 2009, s. 122). Hlavními kritérii prezidentského režimu jsou přímá volba hlavy státu, prezident, podle svého uvážení, jmenuje a odvolává členy kabinetu, prezident nemůže být odvolán během období, kdy vykonává svůj úřad a stojí v čele vlády, nebo jinak řídí vládu (Sartori, 2011, s. 93-97).

Nicméně o Polské, Slovenské a České republice se nedá uvažovat jako o prezidentské, zaprvé z důvodu, že ani jedna země v minulosti⁶ nebyla klasifikována jako prezidentská a primárně zadruhé v žádné z komparovaných zemí prezident nemá natolik výsadní postavení a natolik silné pravomoci, aby se o režimu dalo uvažovat jako o prezidentském. Taktéž to dokazují

---

⁴ Samozřejmě debaty o politických režimech probíhaly už dlouho před vznikem publikace od Duvergera a tím pádem vzniku konceptu poloprezidentský režim.

⁵ Je spousta autorů, která by s tímto nesouhlasila a dělila politické režimy více podrobněji, nebo prostě úplně jinak, nicméně toto téma jsem více rozebral v dalších kapitolách.

⁶ Myšleno od roku 1989.

všechny akademické práce, které byly napsané o aplikaci politických režimů na dané komparované státy. Jelikož práce se vždy snažily o aplikaci poloprezidentského, nebo parlamentního režimu⁷. Z téhož důvodu podrobný popis prezidencializmu by byl pro tuto práci zcela irelevantní, taktéž proto v nadcházejících dvou kapitolách budu podrobněji rozebírat parlamentní a poloprezidentský režim.

Další důvod, proč si v nadcházejících kapitolách vymezím parlamentní a poloprezidentský režim, je metodologický. Totiž z metodologického hlediska je dobré si uvědomit, že pojmy poloprezidentský a parlamentní režim jsou bytostně komparativním pojmem a můj návrh výzkumu se zabývá komparativní analýzou politických režimů u států Polska, Česka a Slovenska (Kubát, 2014, s. 138-139). Proto je tedy důležité nastínit koncepty parlamentního a poloprezidentského režimu.

Sám Siaroff ve své práci (Siaroff, 2003, s. 288-293), podle které budu určovat sílu politických režimů, neuvádí vlastní definice poloprezidencializmu nebo parlamentarismu, jenom nabízí deskripci definic těchto režimů. Proto budu v dalších kapitolách vycházet z jiných autorů, kteří tuto možnost nabízí.

2.1. Parlamentní režim

Parlamentní režimy jsou nejrozšířenější formou vlády v demokratických systémech a jsou, podobně jako poloprezidentské či prezidentské režimy, velmi rozdílné a prakticky nenajdeme dva totožné příklady parlamentních režimů. Nicméně ve vymezení parlamentního režimu nebývá na rozdíl od poloprezidentských režimů větších neshod mezi akademickou obcí (Brunclík, 2009, s. 119-120). Spousta autorů sice rozlišuje několik druhů neboli podkategorií parlamentarismu (Sartori, 2011; Kubát, 2012, s. 30), ale já se v této práci zaměřím na parlamentarismus obecně a nebudu zde definovat různé druhy parlamentarismu. Z důvodu, že při závěrečné komparaci politických režimů chci státy porovnávat jenom v rovině parlamentarismus, či poloprezidencialismus.

Vznik parlamentního režimu je úzce spojen s fází vývoje britské ústavnosti, ale také s rozvojem dalších evropských zemí (např. Francie) v průběhu 19. a 20. století. Docházelo k definitivnímu oslabení pozice panovníků, což ovšem posilovalo pravomoci volené legislativy a v důsledku i výkonné moci, která z ní vychází. Tento proces charakterizoval i další konstituční monarchie v Evropě. Mimo Evropu se parlamentní režim rozšířil často jako důsledek

---

⁷ Zde uvedu pouze malý výčet z nich (Brunclík, 2014; Brunclík & Kubát, 2017; Elgie, 1999).

evropského koloniálního vládnutí. V Africe je zajímavé, že státy po dekolonizaci postupem času přecházely na model prezidentský (Kouba, 2009, s. 124).

Parlamentní režimy se označují tímto názvem podle jejich výchozího principu, kterým je svrchovanost parlamentu. Proto tyto systémy nedovolují separaci parlamentu a vlády: jsou tedy založeny na sdílené legislativně-exekutivní moci. To znamená, že parlamentní režimy vyžadují, aby vláda měla podporu parlamentu (Sartori, 2011, s. 110; Šedová, 2012, s. 339; Hloušek et al., 2011, s. 82).

Jak vidíme na tomto bodě se shoduje spousta autorů, což mi značí, že je velmi stěžejní pro definici parlamentarismu. Přímou legitimitou v parlamentním režimu disponuje pouze parlament a z jeho legitimacy je dovozena legitimita vlády a v případě republikánského zřízení i legitimita hlavy státu. Hlava státu představuje samostatnou instituci v rámci výkonné moci, ale není součástí vlády. Funkce hlavy státu je převážně formální, kdy většinou jen potvrzuje rozhodnutí učiněná ostatními institucemi. Hlava státu také disponuje pravomocemi, které jsou svou podstatou rezidui dřívějších pravomocí panovníků (Hloušek et al., 2011, s. 82-83). Hlava státu často plní funkci mediátora, převážně však pouze reprezentuje stát navenek a dovnitř (Kubát, 2012, s. 29).

V čele výkonné moci tedy stojí předseda vlády a v rukou vlády se fakticky soustřeďuje moc (Hloušek et al., 2011, s. 83). Je důležité neklást jako zásadní podmínku parlamentních režimů způsob volby hlavy státu. Jsou politické režimy, které mají přímo i nepřímo volené hlavy státu. Proto je zásadní neklást si otázku, jak je prezident volen, ale zdali je držitel výkonné moci volen nezávisle na parlamentu. Tedy jak jsem již zmiňoval v parlamentním režimu je podstatné, zdali nositel výkonné moci, to je pouze vláda, v čele s předsedou vlády jsou voleni, nebo vybírání závisle na parlamentu (Kubát, 2012, s. 29-30).

Z tohoto popisu je vidět, že pravděpodobněji nejdůležitějším znakem parlamentního režimu je, že vrcholnou institucí je vláda (v čele s premiérem), která má legislativně-exekutivní moc a její legitimita je odvozena od parlamentu. Dalo by se také říci, že u čistého parlamentarismu by parlament měl být jediný, kdo disponuje přímou legitimitou.

2.2. Poloprezidentský režim

Poloprezidentský režim, už jenom z názvu, napovídá, že půjde o jakýsi smíšený systém parlamentarismu a prezidencializmu. Nicméně vymezení poloprezidencializmu není tolik snadné jako vymezení parlamentarismu. Je tomu z důvodu, že politologové se neshodnou na teoretickém vymezení poloprezidencializmu ani na jeho reálném výskytu (Kubát, 2013, s. 26).

Zatímco prezidencialismus a parlamentarismus jsou definovány poměrně jasným způsobem a klasické definice těchto režimů jsou obecně přijímány, totéž ovšem neplatí u poloprezidencializmu (Brunclík & Kubát, 2019, s. 6).

Protože se tedy politologové na tématu poloprezidentského režimu diametrálně rozcházejí, tak by bylo přinejmenším zavádějící představit jednu definici poloprezidencializmu a tu předkládat jako jedinou správnou. Z téhož důvodu představím odbornou diskuzi o třech primárních přístupech ke konceptu poloprezidencializmu. U každého přístupu představím, jakým směrem se proud badatelů vydává, představím hlavní představitele daného postoje a jejich definice poloprezidencializmu a ukáži, do jaké skupiny je zařazován Alan Siaroff, autor metody, podle které budu ve své práci kategorizovat a komparovat státy Polsko, Česko a Slovensko. Nicméně všechny skupiny menším či větším způsobem navazují, nebo se vymezují vůči první definici poloprezidencializmu, jejímž autorem je Maurice Duverger. Proto nejdříve představím první definici poloprezidencializmu⁸ od Duvergera, a poté teprve popíši dané přístupy.

S konceptem poloprezidentského režimu je neoddiskutovatelně spjata Pátá Francouzská republika, kterou velká část autorů bere jako ideální poloprezidentský režim (Duverger, Sartori a další). Poprvé byl pravděpodobně použit výraz poloprezidentský režim v souvislosti s nástupem Charles de Gaulla na post prezidenta Francie. Tento výraz tedy pravděpodobně jako první použil francouzský novinář Hubert Beuve-Méry (Brunclík & Kubát, 2017, s. 17). Nicméně tento koncept pronikl do akademického světa díky již zmíněnému Maurice Duvergerovi, který ho proslavil zejména ve své knize *A New Political System Model: Semi-Presidential Government. European* (Duverger, 1980). Jeho definice tedy zní:

- „1) Prezident republiky je volen na základě všeobecného volebního práva.
- 2) Prezident je vybaven značnými ústavními pravomocemi.
- 3) Naproti němu však stojí premiér a ministři, kteří jsou nadáni exekutivní a vládní mocí, dokud se mohou opírat o důvěru parlamentu, tedy dokud proti nim není parlament opozičně naladěn.“ (Duverger, 1980, s. 166)

Duvergera můžeme tedy označit jako tvůrce první teorie poloprezidencializmu, to však ale neznamená, že jeho definice je všeobecně přijímána. Jak jsem nastínil, tak jsou tři základní přístupy, jak výzkumníci se vypořádávají s Duvergerovou definicí a obecně s konceptem poloprezidentský režim. První skupina je zvaná Duvergerovci, druhá Post-Duvergerovi a třetí

---

⁸ Poskytnu také základní a obecné informace o poloprezidencializmu.

odmítači a pochybovači (Brunclík & Kubát, 2017, s. 17-19). Nejdříve tedy začnu s kategorií Duvergerovci.

Tato skupina autorů se drží více či méně Duvergerovy definice, nanejvýš ji lehce pozměňují nebo upřesňují. Nicméně i tento přístup je možný rozdělit na dvě podskupiny badatelů. Začnu maximalistickým přístupem, který se snaží o zpřesnění, případně rozšíření Duvergerovy definice. Nejvýznamnějším, a také nejvýsadnějším autorem tohoto přístupu je Giovanni Sartori (Brunclík & Kubát, 2017, s. 18-20). Sartoriho vymezení poloprezidencializmu leží na těchto pěti základních pilířích:

„1. Hlava státu (prezident) je volena všelidovou volbou – přímo či nepřímo – na pevně dané funkční období.

2. Hlava státu sdílí exekutivní moc s premiérem, což vytváří strukturu duální autority, již vymezují tři kritéria:

3. Prezident je nezávislý na parlamentu, není však oprávněn vládnout sám či přímo, a jeho vůle proto musí být tlumočena vládou a procházet přes její rozhodnutí.

4. Premiér a jeho kabinet naopak představují instituce nezávislé na prezidentovi v tom, že jsou závislé na parlamentu – jsou závislé buď na důvěře, nebo na nedůvěře parlamentu (nebo na obojím) a v obou případech potřebují podporu parlamentní většiny.

5. Duální struktura autority poloprezidentského systému umožňuje různé vyvažování a také posouvání mocenské převahy uvnitř exekutivy, to však pod přísnou podmínkou, že trvá „potenciál autonomie“ každé složky exekutivy“ (Sartori, 2011, s. 140).

Druhá podskupina se nazývá minimalistická. V této podskupině autoři poskytují stručnější definice poloprezidencializmu, které jsou založeny jen na několika málo proměnných (Brunclík & Kubát, 2017, s. 22). Do této skupiny patří mnoho autorů, nicméně pro demonstraci této kategorie jsem si vybral autora Gianfranca Pasquina, podle něhož se poloprezidenstský režim vyznačuje tím, že prezident je v něm volen ve všeobecných volbách, má právo jmenovat premiéra a za jistých podmínek rozpustit parlament, premiér je také závislý na důvěře parlamentu (Pasquino, 1997, s. 130).

Mezi další známé autory patří například Cindy Skach (Skach, 2007), nebo Jerzy Józef Wiatr (Wiatr, 2006) a mnoho dalších. To, co je ale pro Duvergerovce zásadní a zároveň je to odlišuje od Post-Duvergerovců, je chápání moci výkonné. Totiž všichni autoři více či méně předpokládají existenci výkonné moci prezidenta. Post-Duvergerovci tuto proměnnou záměrně a výslovně odmítají, jak dále ukáží (Brunclík & Kubát, 2017, s. 24).

Druhý přístup, který uznává poloprezidencializmus jako svébytný koncept, ale přistupuje k jeho definování zcela odlišně než Duverger a jeho následovníci, se nazývá Post-

Duvergerovci. Tento název mu dal, dalo by se říci, zakladatel a hlavní představitel proudu Robert Elgie (Brunclík & Kubát, 2017, s. 24-25). Ten tedy přistupuje k poloprezidentskému režimu zcela odlišně od Duvergera a jeho definice představuje situaci, kdy: „Prezident, všeobecně zvolený na pevně dané funkční období, koexistuje s premiérem a vládou, kteří jsou odpovědní parlamentu.“ (Elgie, 1999, s. 13) Elgie definici zjednodušil tím způsobem, že odstranil definiční rys „celkem značné pravomoci.“ Podle něj tento znak je příliš neurčitý a tedy nepoužitelný. Díky zbavení se tohoto definičního znaku je podle Elgieho definice jasná, velmi dobře určitelná a aplikovatelná. Umožňuje metodologicky bezproblémový výběr případů poloprezidentských režimů a vnáší do studia objektivismus (Elgie, 2004, s. 317). To ovšem také přináší o mnohem více států zařazených do poloprezidentských režimů po celém světě. Elgieho definice se stala u Post-Duvergerovců obecně přijímanou definicí a autoři řazení do tohoto proudu nepřicházejí s inovativnějšími definicemi (Brunclík & Kubát, 2017, s. 25-26).

Poslední přístup ohledně poloprezidentského režimu, který zde rozeberu, se nazývá „Odmítači a Pochybovači.“ Tento přístup stejně jako Duvergerovci má dvě podskupiny. První podskupina autorů uznává poloprezidentský režim nanejvýš jako určitý podtyp prezidencialismu, či parlamentarismu (Brunclík & Kubát, 2017, s. 26-27). Do této skupiny je zařazován Alan Siaroff, autor konceptualizace, podle které ve své práci měřím sílu prezidentů, která mi pomůže při závěrečné komparaci států, ale také podle této konceptualizace zařadím státy do kategorií parlamentarismus či poloprezidencialismus. Jak vyřeším tento problém (rozpor) vysvětlím v následující kapitole.

Druhá podskupina se snaží poloprezidencialismus jako smíšený typ režimu nahradit jiným smíšeným konceptem. U této podskupiny jsou pravděpodobně nejznámějšími autory Mathew Shugart a John Carey (Brunclík & Kubát, 2017, s. 29). Tito autoři zavedli místo klasického poloprezidencialismu, režim premiérsko-prezidentský a prezidentsko-parlamentní. První zmíněný režim definují defacto stejně jako Duverger poloprezidencialismus. Pouze dodávají, že prezident disponuje jakousi politickou mocí (some political powers), ale zároveň není šéfem výkonné moci a musí koexistovat s premiérem, a implicitně předpokládají premiérovu převahu nad prezidentem. Prezidentsko-parlamentní režim naopak posiluje postavení prezidenta na úkor premiéra i parlamentu (Shugart & Carey, 1992, s. 23).

3. Metoda Alana Siaroffa

V této kapitole rozeberu konceptualizaci, která mi v závěrečné kapitole pomůže komparovat politické režimy Polska, Česka a Slovenska a zároveň mi umožní klasifikovat tyto

státy v rámci politických režimů skrz prizma dvou hlavních pohledů na politické režimy, jimiž jsou již zmínění Duvergerovci a Post-Duvergerovci.

Každá konceptualizace má své výhody a svá úskalí, výjimkou není ani zde probíraná Siaroffova metoda. Nicméně vybral jsem konceptualizaci, která disponuje primárně výhodami, jak ukáži v dalších odstavcích.

Hlavní neoddiskutovatelnou výhodou je počet Siaroffových indikátorů. Mnoho autorů vybralo až příliš mnoho bodů pro hodnocení síly politických režimů (Frye, 1997; McGregor, 1994). Siaroff zredukoval počet indikátorů na devět, kdy každou pravomoc hodnotí dichotomicky, tedy jestliže je určitá pravomoc u dané země přítomna, přidělil by Siaroff skóre jedna, pakliže nikoliv, přidělil by skóre nula. Vychází tedy, že celková bodová škála se pohybuje v rozmezí nula až devět bodů, kterých může každý stát dosáhnout. Naopak počet Siaroffových indikátorů není ani příliš nízký, protože příliš nízký počet indikátorů by mohl vést k příliš velké kategorii poloprezidentských režimů, tudíž k nesprávné kategorizaci mnoha států.

Další výhodou Siaroffovy metody je, že se nezaměřuje pouze na ústavní podobu pravomocí, jak to můžeme vidět v práci Shugarta a Careyho (Shugart & Carey, 1992), nebo v jejich revidované verzi od Metcalfové (Metcalf, 2000), což by také mohlo vést k nesprávné kategorizaci mnoha států (Siaroff, 2003, s. 303-304). Přesněji tedy řečeno jeho konceptualizace mi umožní čerpat nejenom z ústavy, ale také z odborných publikací a politické praxe. Takže závěr této práce bude ukazovat reálnou podobu politických režimů komparovaných států.

Další neoddiskutovatelnou výhodou je, že Siaroff nabízí klasifikaci politických režimů skrz prizma dvou nejvýznamnějších pohledů na politické režimy. Je tomu z důvodu, že v počátečním rozřazení Siaroff vychází z definičních atributů Elgieho koncepce⁹, což mi umožní klasifikaci komparovaných států pohledem Post-Duvergerovského pohledu. Jediný rys, jak jsem již zmínil, v čem se liší proud Post-Duvergerovců a Duvergerovců je ten, že druhá zmíněná skupina zohledňuje v definici poloprezidencializmu znak „celkem značné pravomoci.“ Proto díky Siaroffově konceptualizaci, která nabízí také indikátory pro změření prezidentské síly, zjistím, jak jsou prezidenti v daných státech silní a zdali disponují „celkem značnými pravomocemi.“ Tím pádem díky danému měření budu moci zařadit státy Polska, Česka a Slovenska do režimů parlamentních nebo poloprezidentských skrz prizma druhého hlavního proudu poloprezidencializmu.

---

⁹ Což, jak jsem již zmiňoval, je jediný hlavní představitel tohoto proudu, jehož nástupníci jeho definici přijímají.

Předposlední výhodou, kterou Siaroffova konceptualizace nabízí je, že díky jeho bodovému ohodnocení prezidentské síly budu mít možnost poměrně jednoduše komparovat mezi sebou sílu prezidentů komparovaných států a tím pádem i politické režimy daných států.

Pravděpodobně poslední výhodou této konceptualizace jest, že Siaroff je celosvětově uznávaná kapacita v oboru politologie a jeho dílo bylo již mnohokrát použito pro komparaci politických režimů v akademických pracích (Sobek, 2021; Martínek, 2020; Jung, 2018).

Nyní se podíváme na úskalí Siaroffovy metody. Prvním úskalím je již zmíněné dichotomické hodnocení prezidentských pravomocí¹⁰. Například u indikátoru veta by byla vhodná rozsáhlejší možnost hodnocení tohoto bodu, protože druhy práv veta jsou v zásadě dva¹¹. Nebo například u indikátoru jmenování klíčových osob, jako je předseda vlády, ministři, centrální bankéři a tak dále, by byla vhodná taktéž rozsáhlejší možnost hodnocení. Protože u některých států prezident jmenuje jen některé ze zmíněných funkcí¹². Avšak v Siaroffově práci je dichotomické hodnocení prezidentských pravomocí zajisté pochopitelné, protože jeho práce je spíše kvantitativních rozměrů¹³. Nicméně moje bakalářská práce je zaměřena více kvalitativně, proto by pro moji práci bylo lepší mít širší škálu, jakou používali například Shugart a Carey (Shugart & Carey, 1992), či Metcalfová (Metcalfe, 2000). Avšak z již zmíněného důvodu, kterým je skutečnost, že se jejich konceptualizace zaobírají primárně ústavou, jsem vybral pro tuto práci Siaroffovu konceptualizaci.

Nicméně zároveň přicházím s vyřešením daného úskalí, nebo alespoň se zmenšením (zmírněním) problému daného úskalí. U všech indikátorů, u kterých to je možné jsem se rozhodl vytvořit kritérium, za které dané státy mohou dostat alespoň půl bodu. Vyřešil jsem toto úskalí tímto způsobem, abych rozšířil bodovou škálu hodnocení a tím pádem mohl lépe a přesněji ohodnotit sílu prezidentů daných států. Širší škála bodového ohodnocení mi také pomůže lépe zachytit rozdílnosti v síle prezidentů komparovaných států. Kritéria pro přidělení půl bodu budou jasně definovaná a rozeberu je v kapitole Indikátory Alana Siaroffa.

Druhým možným úskalím je, že Alan Siaroff v závěru své práce dochází ke stanovisku, že poloprezidentský režim rozkládá na tři podtypy, protože kategorie pět (která představuje poloprezidentské režimy), má velký bodový rozptyl (Siaroff, 2003, s. 309). Já ovšem chci kategorizovat státy pouze na škále režimů parlamentní, poloprezidentský a prezidentský¹⁴ a

---

¹⁰ Tedy možností ohodnotit daný indikátor body nula nebo jedna.

¹¹ Existuje absolutní právo veta, které se dále nedělí, ale pak existuje také suspenzivní právo veta, jehož podoby jsou různé, tedy nástroje pro přehlasování veta jsou velmi různorodé.

¹² Těchto indikátorů, kde by byla vhodnější širší škála je samozřejmě více.

¹³ Siaroff srovnával všechny státy světa, dokonce kategorizoval státy i v různých časových obdobích, což jsou stovky různých vzorků.

¹⁴ Skrz prizma dvou hlavních přístupů k poloprezidencializmu.

nechci poloprezidentský režim dále rozkládat. Protože, jak správně zmiňuje Kubát, zcela logicky existují poloprezidentské režimy, kde jsou trochu silnější prezidenti a kde jsou slabší prezidenti. Což je samozřejmě naprosto běžné¹⁵ a není ale nutné kvůli tomu zavrhnout nebo komplikovat základní koncepci poloprezidentského režimu (Kubát, 2013, s. 28). Mé řešení spočívá v tom, že sám Siaroff zmiňuje, že průměr kategorie poloprezidentských režimů je pět bodů, což je jistě relevantní a může představovat poloprezidentský režim (Siaroff, 2003, s. 306). Průměr parlamentních režimů je jeden a půl bodu (Siaroff, 2003, s. 308). Proto použiji jeho konceptualizaci pro ohodnocení síly prezidentů a když daný prezident bude mít čtyři a více bodů, bude stát ohodnocen podle prezidentské síly jako poloprezidentský (tedy z pohledu Duvergerovců), jestli bude mít méně než čtyři body, bude klasifikován jako parlamentní.

3.1. Tři základní otázky Alana Siaroffa

Alan Siaroff ve své práci nejdříve pokládá tři otázky, aby mohl rozdělit státy dle typu politického režimu. Vychází z definičních atributů Elgieho, takže Post-Duvergerovského přístupu. Takže zodpovězení na tyto otázky mi odhalí politické režimy daných států skrz přístup zmíněných Post-Duvergerovců. Otázky prezidentské síly, které mi odhalí, jak moc silné mají prezidenti pravomoci si ponechávám až na další kapitolu. Nicméně už na těchto třech otázkách budu mít možnost porovnat politické režimy Polska, Česka a Slovenska. Otázky tedy zní:

„Je hlava státu také jedinou hlavou vlády, nebo je zde jiná oddělená hlava vlády?“

„Je hlava státu volena všelidově, či není?“

„Je hlava vlády odpovědná zákonodárnému sboru, a tudíž odvolatelná hlasováním o nedůvěře?“ (Siaroff, 2003, s. 293).

Na základě těchto otázek Siaroffovi vzniklo schéma, které zahrnuje osm kategorií, do kterých následně kategorizoval země v závislosti na typu politického režimu.

Princip první otázky spočívá v tom, zdali v daném státu je jednotná, či dvojitá exekutiva. V systémech s jednotnou exekutivou panuje klasický prezidencialismus, což odpovídá kategorii číslo dva a jedna, nicméně do kategorie jedna byl zařazen jenom jeden stát, jímž je Kiribati (Siaroff, 2003, s. 295).

Kategorie číslo tři a čtyři popisuje režim, kde není hlava státu volena všelidovou přímou volbou a zároveň tam je sjednocená exekutiva. Zásadní rozdíl mezi těmito kategoriemi spočívá v tom, že v kategorii číslo tři se prezident zodpovídá zákonodárnému sboru, kdežto v kategorii

---

¹⁵ Je tomu tak i v parlamentních a prezidentských režimech.

číslo čtyři se prezident nezodpovídá zákonodárnému sboru poté co je zvolen (Siaroff, 2003, s. 295).

Zásadní je pro tuto práci kategorie číslo pět. Kategorie, kde je prezident volen přímou volbou, v daném státě je duální výkonná moc a pokud se premiér a vláda zodpovídají zákonodárnému sboru, pak, dle Siaroffa, tato kategorie vypadá jako typická kategorie, která se označuje jako poloprezidentský režim. Kategorie číslo šest je podobná jako předchozí, nicméně zde není předseda vlády odpovědný zákonodárnému sboru (Siaroff, 2003, s. 295).

Poslední dvě kategorie, které jsem ještě nepopsal jsou kategorie číslo sedm a osm. V obou zmíněných případech zde existuje duální exekutiva a prezident není volen přímou volbou. Rozdíl spočívá v tom, že v kategorii číslo sedm je hlava vlády odpovědná legislativě, kdežto v kategorii číslo osm není. Kategorie číslo sedm vypadá podle Siaroffa jako typická kategorie parlamentního režimu (Siaroff, 2003, s. 295-303).

Nejvíce států bylo kategorizováno do kategorií číslo dva, pět a sedm. Státy, které byly zařazeny do kategorie číslo dva Siaroff označuje jako typicky prezidentské. Státy, které byly klasifikovány do kategorie číslo pět jsou poloprezidentské a státy, které byly kategorizovány do kategorie číslo sedm jsou typické parlamentní režimy (Siaroff, 2003, s. 296-302).

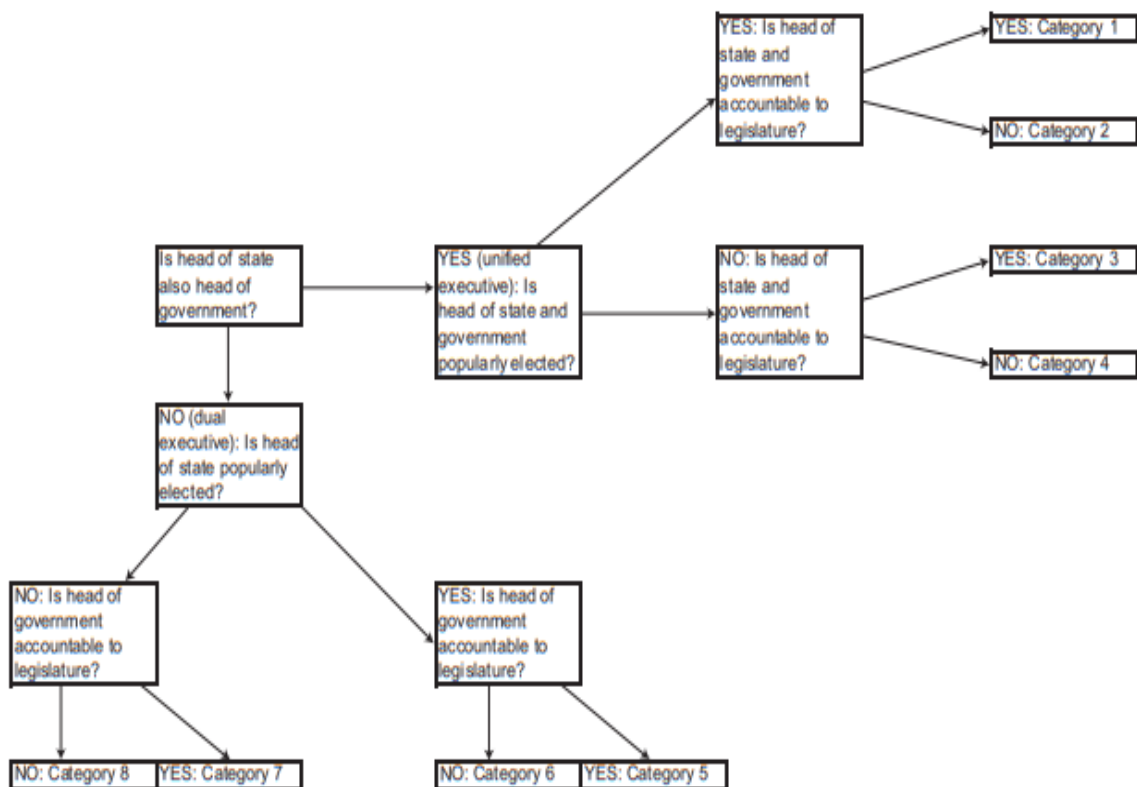

Figure 1. Regime categories.

Schéma 1 (Siaroff, 2003, 294)

3.2. Indikátory Alana Siaroffa

Jak jsem již zmínil, Alan Siaroff poskytl jakýsi seznam prezidentských pravomocí, podle kterého následně kategorizoval země v rámci politických režimů. Tyto otázky mi poslouží ke kategorizaci zemí optikou Duvergerovců a porovnání politických režimů Polska, Česka a Slovenska. Otázky tedy zní:

1) Je prezident volen všelidovou přímou volbou?

U této otázky vychází Siaroff z Duvergera. Pro Siaroffa je tento indikátor důležitý kvůli prezidentské legitimitě, která je pro poloprezidentský režim důležitá. Pokud tedy v daném státě byla zavedena přímá volba prezidenta, dostane daný stát jeden bod, pakliže nikoliv, dostane nula bodů (Siaroff, 2003, s. 303).

2) Probíhají v daném státě volby do parlamentu a na prezidenta souběžně?

Tento bod dle Siaroffa může zvýšit prezidentský vliv na složení národního shromáždění, protože prezidentské volby by byly centrální silou, která hýbe s ostatními aktéry. Protože když jsou termíny voleb nesynchronní, tak za těchto podmínek je legislativní moc zvolena nezávisle na prezidentovi. Pakliže se v dané zemi vyskytují souběžné volby, přidělil Siaroff jeden bod, pokud nikoliv, přidělil nula bodů (Siaroff, 2003, s. 303-304).

3) Disponuje prezident jmenovací pravomocí klíčových osob?

Jako klíčové osoby si Siaroff stanovuje předsedu vlády, ministry, vrchní soudce, vysoké vojenské důstojníky a centrální bankéře (Siaroff, 2003, s. 304). Tento indikátor Siaroff nevysvětluje nikterak detailněji. Takže je zde otázka, zdali pro splnění indikátoru podle Siaroffa stačí, aby prezident jmenoval jenom určité funkce nebo všechny. Nicméně zde přicházím s vlastním řešením a upřesňuji podmínky pro možnost úspěšného splnění tohoto indikátoru. Takže abych danému státu mohl udělit bod za indikátor, musí prezident disponovat pravomocí jmenovat všechny funkce, které Siaroff stanovil, kromě předsedy vlády a ministrů¹⁶. Nicméně není zde podmínkou, že prezident nesmí potřebovat ke jmenování těchto funkcí kontrasignaci od jiného orgánu činného v rozhodovacím procesu¹⁷. Kritérium, aby daný stát mohl získat půl bodu za tento indikátor jest, že prezident musí jmenovat alespoň dvě ze třech zmíněných funkcí.

---

¹⁶ Předsedu vlády a ministry nemusí jmenovat z důvodu toho, že této problematice se Siaroff věnuje v osmém indikátoru.

¹⁷ Ba naopak je to lepší, protože to více charakterizuje sdílení exekutivní moci mezi prezidentem a vládou, což je nesporný znak poloprezidencializmu.

Kontrasignace od jiného orgánu opět nebrání přidělení půl bodu danému státu. Také je důležité zmínit, že pod souslovím *prezident jmenuje funkce* se neskrývá, že prezident pro splnění podmínky může jenom formálně jmenovat dané funkce a nemít reálně žádný vliv na výběr těchto funkcí. Totiž aby prezident splnil podmínky musí mít alespoň fakticky vliv na výběr daných funkcí. Tento indikátor jsem vyřešil tímto způsobem, protože chci, aby pro splnění indikátoru prezident měl faktickou moc, která je hodna prezidentovi v poloprezidentském režimu. Takže kdybych byl benevolentnější při ustanovování podmínek pro splnění indikátoru, neodráželo by to reálnou sílu prezidenta v poloprezidentském režimu¹⁸, a vedlo by to ke špatné kategorizaci zemí.

4) Disponuje prezident schopností předsedat formálním schůzím kabinetu?

Díky této pravomoci se hlava státu může zapojit do stanovování agendy, což posiluje jeho celkovou sílu a vliv. Nicméně pro získání celého bodu nestačí, aby se prezident daného státu těchto schůzí pouze účastnil, ale musí jim fakticky předsedat a tím se zapojovat do stanovování agendy vlády (Siaroff, 2003, s. 304). Aby daný stát mohl získat alespoň půl bodu, tak musí prezident mít možnost předsedat formálním schůzím kabinetu. Kritérium pro získání půl bodu jsem zde přidělil, protože předsedáním schůzí kabinetu prezident může ukázat silnou osobnost hlavy státu a snažit se radit vládě, čímž ukazuje, že má alespoň určité pravomoci v této oblasti.

5) Může prezident vetovat legislativu?

Tento indikátor se tedy zaměřuje, zdali prezident může vrátit legislativu k dalšímu posouzení. Siaroff u tohoto indikátoru neřeší, jak moc kvalifikovanou většinou musí být veto přehlasováno (Siaroff, 2003, s. 304). Proto jsem se rozhodl že nástroj pro přehlasování prezidentského veta musí být složitější, než je vyjádření absolutní nebo prosté většiny poslanců proti prezidentskému vetu. Takto jsem se rozhodl, protože chci aby podmínka pro získání celého bodu byla natolik silná aby reprezentovala silného prezidenta v poloprezidentském režimu. Složitější způsoby, jak přehlasovat veto prezidenta jsou například přehlasování prezidentského veta kvalifikovanou většinou¹⁹, přehlasování veta musí odsouhlasit obě komory parlamentu atd. Tento indikátor jsem takto upřesnil, také protože chci, aby pro splnění indikátoru prezident fakticky sdílel exekutivní moc s vládou, jelikož chci odhalit, zdali státy charakterizovat jako

---

¹⁸ Jednu z daných funkcí často jmenují prezidenti i v typicky parlamentních režimech. Dvě funkce už často jmenují buď prezidenti v slabších poloprezidentských režimech, nebo prezidenti v silnějších parlamentních režimech. Také čistě jenom formální jmenování funkcí dělají často prezidenti v parlamentních režimech.

¹⁹ Kvalifikovaná většina většinou bývá 2/3 nebo 3/5, nicméně může to být jakákoliv většina, která je větší než absolutní většina.

parlamentní či poloprezidentsky. Kdyby právo veta bylo přehlasovatelné méně složitým způsobem, nerefletovalo by to vyváženou moc mezi prezidentem a vládou, a tím pádem by splnění indikátoru nepředstavovalo jednu z pravomocí prezidentů v poloprezidentských režimech a mohlo by vést k nesprávné kategorizaci států. Nicméně i zde jsem se rozhodl udělit půl bodu státům, kde prezident disponuje alespoň nějakým právem veta. Udělal jsem to z důvodu, že prezidenti, kteří disponují jakýmkoli právem veta mají alespoň určitou pravomoc v zákonodárném procesu, což prezidenti v typicky parlamentních režimech nemají. Také jsem se tak rozhodl z důvodu, že při srovnání politických režimů se režimy budou lépe a přesněji porovnávat.

6) Disponuje prezident širokými pravomocemi za dob krize?

Tento indikátor se věnuje tomu, zdali prezident může za mimořádných událostí, jako jsou například národní nepokoje, válečné ohrožení, nebo dokonce válečný stav, vydávat dekrety, které jsou účinně platné po neomezenou dobu. Ve většině zemí, když prezident vydá dekret, musí ho po nějakém čase²⁰ schválit parlament. Přesto jsou země, kde dekrety platí neomezeně dlouhou dobu, dokud je prezident nezruší²¹. Tyto země dostanou jeden bod (Siaroff, 2003, s. 304). Půl bodu dostane stát, když prezident bude moci za výše zmíněných situací vydávat dekrety, které jsou časově omezené a například po určitém časovém období je musí schválit parlament. Kritérium pro získání půl bodu jsem přidělil z důvodů, že splnění kritéria ukazuje, že prezident disponuje alespoň určitou mocí za dob krizí, což není typické pro prezidenty v parlamentních režimech. Státy, kde prezident vůbec nedisponuje pravomocí vydávat dekrety za dob krizí, dostanou nula bodů.

7) Hraje prezident ústřední roli v zahraniční politice daného státu?

Jedná se tedy o úlohy jako je předsedání bezpečnostní/obraně radě, ovlivňování výběru ministrů zahraničí a obrany, zastupování země v mezinárodních politických setkáních a summitech, a tedy přinejmenším vytváření zahraniční politiky v určitých klíčových oblastech (Siaroff, 2003, s. 304). Pro splnění podmínky, zastupování země v mezinárodních politických setkáních a summitech jsem si vytyčil, že se prezident musí účastnit zasedání v Evropské radě, aby za tento indikátor mohl dostat celý bod. Zasedání v tomto vrcholném orgánu Evropské unie jsem vybral proto, že všechny komparované státy jsou členy EU a Evropská rada je vrcholný orgán EU, kterého se účastní nejvyšší představitelé státu. Takže to, jaký představitel země se

---

²⁰ Siaroff uvádí, že většinou je to po 30 nebo 60 dnech (Siaroff, 2003, s. 304).

²¹ Jako takový příklad Siaroff uvádí například Rusko (Siaroff, 2003, s. 304).

účastní tohoto zasedání, ukazuje, jak je nebo není prezident silný v oblasti zahraniční politiky. Protože například typicky v parlamentních režimech se účastní zasedání premiéři a v poloprezidentských režimech zase prezidenti. Německo je běžně klasifikováno autory jako typicky parlamentní režim, proto se zasedání účastní německý kancléř Olaf Scholz. Francie je brána zase jako typický poloprezidentský režim, proto na zasedání jezdí francouzský prezident Emanuel Macron (Členové Evropské rady, 2023). Když tedy prezident splní všechny podmínky dostane stát bod, pakliže prezident splní dvě podmínky ze třech dostane půl bodu²². Když prezident splní jednu podmínku, nebo dokonce nesplní žádnou, nedostane daný stát žádný bod.²³

8) Ovlivňuje prezident utváření vlády?

Siaroff tím myslí, zdali prezident má vliv na vybrání, odvolání nebo ponechání daného předsedy vlády (nebo strany) mimo úřad. Siaroff tímto indikátorem ale nemyslí vybírání či odvolání každého jednotlivého ministra rezortu (Siaroff, 2003, s. 304-305). Takže když prezident bude mít reálně vliv²⁴ na jmenování a odvolání předsedy vlády, dostane daný stát bod. Pakliže prezident bude disponovat alespoň reálnou pravomocí, buď jmenováním předsedy vlády anebo odvoláním premiéra, dostane daný stát půl bodu. Kritérium pro udělení půl bodu jsem zde přidělil zase z důvodu, že prezident zde má alespoň určitou pravomoc v tomto sektoru pravomocí a zároveň mi lépe pomůže zachytit rozdíly v síle prezidentů daných států.

9) Disponuje prezident pravomocí rozpustit zákonodárny sbor?

Zmíněné kritérium Siaroff bere jako možnost rozpustit parlament dle libosti hlavy státu, maximálně s výhradou časového omezení. *Výhrada časového omezení* znamená, že prezident nemůže rozpustit zákonodárny sbor, například pár měsíců před volbami, jinak ale může zákonodárny sbor rozpustit dle jeho uvážení. Nejedná se tedy o pravomoc, kterou je možné uplatnit pouze za určitých okolností, jako je třeba pravomoc polského prezidenta rozpustit parlament, když se po dobu čtyř měsíců neusnese na rozpočtu nebo pravomoc českého a

---

²² Nezáleží, jaké podmínky z těch třech splní, pouze je důležité, aby splnil alespoň dvě.

²³ U tohoto indikátoru se také budu okrajově zabývat jinými možnostmi vlastní zahraniční politiky prezidenta a jejího rozsahu. Nicméně toto budu rozebírat jen okrajově, protože primární pozornost bude zaměřena na okolnosti, zdali prezident splňuje podmínky pro získání bodu za daný indikátor. Siaroff totiž stanovil takovéto podmínky a zde nechci daleko odbíhat od jeho konceptualizace.

²⁴ Slovosled reálný vliv je velmi abstraktní, proto se pokusím vysvětlit, jak ho v tomto případě myslím. Reálný vliv znamená, že prezident přímo vybírá dle svého uvážení premiéra a není omezený politickou kulturou nebo zákony ve výběru daného premiéra.

slovenského prezidenta rozpustit parlament, když se nebude schopný usnášet po určitou dobu (Siaroff, 2003, s. 305). Půl bod zde udělím, pakliže prezident bude mít reálně možnost odvolat zákonodárny sbor za určitých podmínek. Ale pro toto kritérium je důležité, že prezident bude mít možnost výběru, zdali zákonodárny sbor rozpustí nebo nerozpustí. Toto kritérium jsem zde znovu vybral protože, když prezident splní kritérium pro získání půl bodu, tak to dokazuje, že v tomto odvětví pravomocí, disponuje alespoň určitou silou, takže to lépe ukáže reálnou sílu prezidentů a zároveň bude závěrečné komparace přesnější.

4. Analýza politických režimů podle Siaroffovy konceptualizace

V této kapitole si rozdělíme státy do kategorií, jak je stanovil Siaroff, podle jeho třech otázek, které zní:

„Je hlava státu také jedinou hlavou vlády, nebo je zde jiná oddělená hlava vlády?“

„Je hlava státu volena všelidově, či není?“

„Je hlava vlády odpovědná zákonodárnému sboru, a tudíž odvolatelná hlasováním o nedůvěře?“ (Siaroff, 2003, s. 293).

Samozřejmě Alan Siaroff Polsko, Česko a Slovensko ve své práci již kategorizoval, nicméně jeho práce pochází z roku 2003, tím pádem se udály změny, jako například implementace všelidové volby hlavy státu v České republice, které aktuální kategorizaci ovlivní. Také Alan Siaroff uvedl jenom tabulku, do jakých kategorií dané státy zařadil, nicméně neuvedl u těchto států odůvodnění, proč je takto zařadil. V jeho práci je to zřejmě pochopitelné, protože srovnával všechny státy světa, ba dokonce i kategorizoval státy v různých časových obdobích²⁵. Nicméně, má bakalářská práce není zdaleka tak široce zaměřená, a proto moje práce, oproti práci Siaroffa, odůvodnění poskytne. Tato kategorizace mi pomůže pro správné zařazení států v rámci politických režimů pohledem Duvergerovců a zároveň mi pomůže v závěrečné kapitole, kde budu režimy komparovat. Odpovědi na dané otázky společně se zařazením daného státu do příslušné kategorie rozeberu u každého státu zvlášť. Což bude znamenat, že každý stát rozeberu individuálně v samotné podkapitole.

---

²⁵ Tudíž v jeho práci srovnával desítky, možná stovky států a je tedy pochopitelné, že u každého státu nezdůvodňoval, proč ho zařadil do dané kategorie, protože jinak by jeho dílo bylo velmi obsáhlé.

4.1. Polská republika

Prvním státem, kde provedu kategorizaci země podle Siaroffova schématu bude Polsko. První otázka je, zdali je hlava státu také jedinou hlavou vlády, nebo je zde jiná oddělená hlava vlády.

V Polsku existuje trojí dělba moci, která je výslovně stanovena v Polské ústavě (čl. 10 Ústava Polské republiky). Zákonodárnou moc představuje Sejm a Senát, výkonnou moc prezident republiky a vláda a soudní moc soudy a tribunály (Kubát, 2008b, s. 12). Tím pádem v Polsku není (a nikdy ani v historii nebyl²⁶) prezident jedinou hlavou vlády. V Polsku existuje dvouhlavá exekutiva, jejíž představiteli jsou prezident a vláda s premiérem. Tím pádem můžu s určitostí říct, že v Polsku se nevyskytuje (a ani se nikdy nevyskytoval) prezidentský režim (Kubát, 2008a, s. 124-125).

Druhá otázka zní, zdali je hlava státu volena všelidově, či není. V Polsku je hlava státu volena všelidovou přímou volbou, dokonce Polsko bylo prvním státem z Visegrádské čtyřky, které zavedlo přímou všelidovou volbu prezidenta. Přímou všelidovou volbu zavedlo roku 1990 ihned rok potom, co po „jednání u kulatého stolu,“ neboli jednání s komunistickou vládou, došlo ke zrušení kolektivní hlavy státu, jež byla následně nahrazena funkcí prezidenta republiky (Kudrna, 2012, s. 89-90). První přímé prezidentské volby vyhrál v roce 1990 Lech Wałęsa a stal se tak prvním přímo zvoleným prezidentem Polska. Za jeho vlády se dá podle několika autorů režim označit jako poloprezidentský, jak po formální, tak i praktické stránce. Wałęsa se dosti odlišoval od svého předchůdce například tím, že začal využívat všechny své ústavní pravomoci a zároveň se snažil o jejich posílení, čímž se často dostával do sporu s dolní komorou parlamentu (Kubát, 2008a, s. 125). Toto období bylo pro politickou praxi v Polsku zcela výjimečné, proto také, jak jsem již zmiňoval, nebudu brát v potaz toto období pro ustanovení správné současné politické praxe v Polsku.

Třetí a zároveň poslední otázkou pro rozřazení států do Siaroffových kategorií a kategorizaci států do politických režimů je, zdali hlava vlády je odpovědná zákonodárnému sboru, a tudíž odvolatelná hlasováním o nedůvěře. Premiér, a tím pádem celá vláda, je odvolatelná Sejmem Polské republiky²⁷. Je odvolatelná nadpoloviční většinou všech poslanců,

---

²⁶ Ani v letech 1990-1995 za vlády Lech Wałęsy se o Polsku nedá mluvit jako o prezidentském režimu, tedy že by hlava státu byla jedinou hlavou vlády.

²⁷ To je v Polsku dolní komora parlamentu.

ale zároveň v Polsku platí konstruktivní vyjádření nedůvěry²⁸. Tedy hlava vlády v Polské republice je odpovědná zákonodárnému sboru (Brunclík & Kubát, 2017, s. 33).

Po zodpovězení Siaroffových otázek, Polskou republiku mohu zařadit do kategorie číslo pět, protože hlava státu není též hlavou vlády, Polsko implementovalo všelidovou přímou volbou a v Polsku je hlava vlády odvolatelná hlasováním o nedůvěře. Siaroff kategorii číslo pět uvádí jako klasický poloprezidentský režim (Siaroff, 2003, s. 295). Poloprezidentský režim podle Post-Duvergerovců má stejné definiční znaky, jako jsem již zmínil u Polské republiky, tím pádem Polsko z pohledu Post-Duvergerovců označuji jako klasický poloprezidentský režim.

4.2. Česká republika

Druhý stát, kde provedu kategorizaci země podle Siaroffova schématu bude Česko. Zde velice pravděpodobně bude rozdíl oproti původní Siaroffově kategorizaci, protože Česká republika v roce 2012 implementovala přímou volbu prezidenta. První otázka tedy zní: Je hlava státu také jedinou hlavou vlády, nebo je zde jiná oddělená hlava vlády?

V České republice je stejně jako v Polsku trojí dělba moci. Tedy máme moc zákonodárnou, která se skládá z Poslanecké sněmovny a Senátu, poté moc soudní, kterou tvoří soustava soudů a moc výkonnou, kterou zastupuje prezident republiky a vláda v čele s předsedou vlády. Tudíž hlava státu což je prezident, není jediná hlava vlády, protože se musí o moc dělit s vládou České republiky v jejímž čele je premiér. Takto to platí v České republice od 1. ledna 1993, kdy vyšla v účinnost ústava České republiky.

Nyní se přesunu k druhé otázce, kterou je, zdali hlava státu je volena všelidově či není. V České republice byla zavedena všelidová přímá volba prezidenta v roce 2012, kdy došlo k novelizaci ústavního zákona o volbě prezidenta republiky. Tato změna nepochybně rozproudila debatu, zdali se Česká republika nepřiklonila k poloprezidencializmu. Což je zcela logické, protože nepřímý způsob volby ukazoval spíše na slabé postavení prezidenta, protože jeho postavení bylo odvozováno od parlamentu (Kudrna, 2012, s. 9). Defacto první návrh, kdy se poprvé v historii samostatné České republiky začala řešit přímá volba prezidenta (která nastartovala novelizaci ústavního zákona o volbě prezidenta republiky) bylo za období tzv. „opoziční smlouvy,“ kdy Čtyřkoalice neměla žádnou šanci, jak ovlivnit nepřímou volbu prezidenta. Z tohoto důvodu předložila v roce 2001 návrh na změnu ústavy, aby zavedla přímou

---

²⁸ To znamená, že parlament může vyslovit nedůvěru předsedovi vlády, tedy celé vládě, jen za předpokladu, že se zároveň dokáže shodnout na jeho nástupci.

volbu prezidenta. Návrh byl neúspěšný. V následujících letech následovaly další strany, které přidaly přímou volbu prezidenta do jejich volebního programu. Až nakonec po několika letech vyjednávání a několika neúspěšných pokusech o přijetí novelizace volebního zákona, roku 2012 prošel návrh koalice (ODS, TOP 09, VV) na přímou volbu prezidenta podpořenou poslanci a senátory ČSSD (Kudrna, 2012, s. 13-24).

Poslední otázkou pro rozřazení států do Siaroffových kategorií a kategorizaci států do politických režimů je, zdali hlava vlády je odpovědná zákonodárnému sboru, a tudíž odvolatelná hlasováním o nedůvěře. Premiér, který představuje hlavu vlády je odvolatelný zákonodárným sborem, v Českém případě tedy poslaneckou sněmovnou. Vyslovit nedůvěru premiérovi, potažmo celé vládě může poslanecká sněmovna v případě, že pro ni hlasuje nadpoloviční většina všech poslanců (čl. 72 Ústava České republiky). Pakliže návrh o vyjádření nedůvěry je úspěšný, předseda vlády podává demisi do rukou prezidenta republiky. A ostatní členové vlády podávají demisi do rukou prezidenta republiky prostřednictvím předsedy vlády (čl. 73 Ústava České republiky).

Poskytnul jsem odpovědi na Siaroffovy tři základní otázky, podle kterých mohu Českou republiku zařadit do Siaroffových kategorií. Českou republiku jsem zařadil do skupiny číslo pět, protože hlava státu není taktéž hlavou vlády, Česko implementovalo všelidovou přímou volbou a je zde hlava vlády odvolatelná hlasováním o nedůvěře. V původním textu Siaroffa byla Česká republika zařazena do kategorie číslo sedm²⁹, nicméně kvůli implementaci přímé všelidové volby prezidenta v roce 2012 jsem Českou republiku ve svém textu zařadil do kategorie číslo pět, stejně jako Polsko. Siaroff kategorii číslo pět uvádí jako klasický poloprezidentský režim (Siaroff, 2003, s. 295). Z téhož důvodu v tomto měření označuji Česko jako poloprezidentský režim. A jak jsem již zmínil, Siaroff vycházel z definičních atributů Post-Duvergerovců, takže tento proud v současnosti vnímá Českou republiku jako poloprezidentský režim.

4.3. Slovenská republika

Poslední stát, kde provedu kategorizaci země podle Siaroffova schématu bude Slovensko. První otázka jako u všech předchozích států zní: Je hlava státu také jedinou hlavou vlády, nebo je zde jiná oddělená hlava vlády?

Stejně jako u předchozích dvou států na Slovensku existuje trojí dělba moci. Zákonodárnou moc představuje u Slovenska oproti ostatním komparovaným státům pouze

---

²⁹ Kategorii číslo sedm bere Siaroff jako typický parlamentarismus.

jedna komora, která se nazývá Národní rada Slovenské republiky a tím pádem je jediným ústavodárným a zákonodárným orgánem Slovenské republiky (čl. 72, Ústava Slovenské republiky). Moc soudní představuje soustava nezávislých soudů na Slovensku (Lupták, 2008, s. 51-52). Moc výkonnou stejně jako u států Polska a Česka tvoří společně prezident Slovenské republiky, který je definovaný jako hlava státu a vláda Slovenské republiky (Lupták, 2008, s. 46-47). Tudíž odpověď na Siaroffovu otázku, zdali je hlava státu jedinou hlavou vlády zní, že nikoliv.

Druhá Siaroffova otázka, na kterou poskytnu odpověď zní: Je hlava státu volena všelidově či není? Na Slovensku byla zavedena všelidová přímá volba prezidenta roku 1999 ovšem předcházela tomu poměrně zajímavá historie. Totiž souboj³⁰ v letech 1994-1998 mezi, v té době, premiérem Vladimírem Mečiarom a prezidentem Michalem Kováčem, velmi poznamenal a můžeme říci, že i nastartoval zavedení této všelidové přímé volby prezidenta (Kudrna, 2012, s. 115-116). Bylo tomu tak z důvodu, že byl problém, aby se opozice s vládní koalicí shodla na nástupci Michala Kováče, po skončení jeho mandátu. Kdyby se neobsadil post hlavy státu, fakticky by hrozilo, že by neměl, kdo po parlamentních volbách v roce 1998 odvolat starou vládu a jmenovat novou. Takto by nastala absurdní situace, že by sice byl zvolen nový parlament, ale stará vláda by ve vládnutí pokračovala. Nakonec tedy si koalice SDK vzala novelizaci ústavního zákona o volbě prezidenta jako jeden z hlavních bodů programu a přímou volbu prosadili pomocí referenda (Horváth & Juhas, 2012, s. 115-116). U slovenského případu je ale zajímavé, jak píše Kudrna, že na rozdíl od Česka zavedení přímé volby prezidenta nevyvolalo velkou diskusi, zdali není systém spíše poloprezidentský nežli parlamentní. Je to vidět i například na volební účasti prezidentských voleb, protože mimo první prezidentské volby je volební účast nízká. (Kudrna, 2012 s. 112-113)

Poslední otázkou stejně jako u předchozích států je, zdali hlava vlády je odpovědná zákonodárnému sboru, a tudíž odvolatelná hlasováním o nedůvěře. Hlava vlády je premiér který je s vládou odvolatelný nadpoloviční většinou všech poslanců Národní rady Slovenské republiky. V ústavě Slovenské republiky je přesně napsáno, že vláda je za výkon svojí funkce zodpovědná Národní radě Slovenské republiky (čl. 114, Ústava Slovenské republiky). Vidíme, že Slovenská hlava vlády je odpovědná zákonodárnému sboru, a tudíž odvolatelná hlasováním o nedůvěře.

Jako u dvou předchozích států jsem kategorizoval Slovenskou republiku podle Siaroffových třech základních otázek. Odpovědi na tyto otázky mi teď poslouží k zařazení

---

³⁰ Někdy též zvaný „bratrovražedný souboj.“

Slovenska do Siaroffových kategorií. Slovenskou republiku jsem zařadil do skupiny číslo pět, protože hlava státu není taktéž hlavou vlády, Slovensko implementovalo všelidovou přímou volbou roku 1999 a je zde hlava vlády odvolatelná hlasováním o nedůvěře. U slovenského případu nebyla změna v kategorizaci oproti původnímu textu Siaroffa. Siaroff kategorii číslo pět uvádí jako klasický poloprezidentský režim (Siaroff, 2003, s. 295). Proto v tomto měření označuji Slovenskou republiku jako poloprezidentský režim, a tedy z pohledu Post-Duvergerovců je Slovensko poloprezidentský režim

5. Bodové ohodnocení prezidentské síly

V této části bakalářské práce ohodnotím podle Siaroffovy konceptualizace sílu prezidentů v komparovaných státech. Tato část práce bude reprezentovat pohled na politické režimy optikou Duvergerovců. V předcházející kapitole jsem rozřídil politické režimy Polska, Česka a Slovenska podle Siaroffova schématu, který, jak sám autor zmiňuje, je založen na Elgieho atributech, tím pádem reprezentuje Post-duvergerovský přístup. Jediný rys, v čem se liší proud Post-Duvergerovci a Duvergerovci je ten, že druhá zmíněná skupina zohledňuje v definici poloprezidencializmu znak „celkem značné pravomoci.“ Toto měření prezidentské síly mi tedy pomůže zjistit, jak jsou prezidenti v daných státech silní a zdali disponují celkem značnými pravomocemi. Díky danému měření budu moci zařadit státy Polska, Česka a Slovenska do režimů parlamentních nebo poloprezidentských skrz prizma druhého hlavního proudu poloprezidencializmu. Toto měření mi také pomůže při závěrečné komparaci států. Alan Siaroff vytvořil devět indikátorů³¹, podle kterých hodnotí prezidentskou sílu, takže daní prezidenti (státy) mohou získat od nula bodů do devíti bodů, přičemž pakliže daný prezident získá čtyři a více bodů³² ohodnotím daný stát jako poloprezidentský, zdali získá méně než čtyři body, klasifikuji stát jako parlamentní. Pro větší přehlednost této části bakalářské práce bude mít tato kapitola devět podkapitol a v každém podnadpisu rozeberu jeden indikátor a určím, zdali ho daný prezident splňuje. Půjdu zde chronologicky podle názvu bakalářské práce, takže u každého indikátoru nejdříve vždy rozeberu Polskou republiku, poté Českou republiku, a naposledy Slovenskou republiku.

---

³¹ Siaroff hodnotil indikátory dichotomicky buď nula bodů nebo jeden bod, já jsem ovšem přiřadil k některým indikátorům kritérium pro získání půl bodu. Důvody, proč jsem tak učinil, jsem již vysvětloval.

³² Ovšem méně než sedm, protože to by daný stát byl ohodnocen jako prezidentský, což je u komparovaných států vysoce nepravděpodobné.

5.1. Přímá všelidová volba prezidenta

Tento bod jsem již důkladně probral v předcházejících kapitolách, proto v této části shrnu jen ty nejdůležitější body ohledně přímé všelidové volby prezidenta a přidělím státům Polska, Česka a Slovenska body podle toho, jestli daný indikátor splňují, či nikoliv.

Polská republika implementovala přímou volbu prezidenta jako první z komparovaných států v roce 1990. Stalo se tak pár měsíců po tom, co tehdejší prezident Wojciech Jaruzelski, který byl vybrán na funkci prezidenta, tehdy ještě parlamentem, odstoupil z pozice prezidenta. Prvním vítězem a zároveň prvním přímo voleným prezidentem v Polsku se stal Lech Wałęsa. Polská republika tedy tento indikátor splňuje, proto jí připisuji jeden bod.

V České republice je velmi silná tradice prezidenství. Proto v České republice je zajímavé, že úvahy o implementaci přímé volby prezidenta provází politiky už od samého vzniku Československa, k němuž se rovněž klonila i významná osoba českých dějin Tomáš Garrigue Masaryk. Nicméně i přes zmíněnou silnou tradici prezidenství a přes dlouhodobou snahu zavést přímou volbu prezidenta, byla přímá volba implementována až v roce 2012 (Pajas, 2013, s. 471-472). Což z České republiky dělá poslední národ z komparovaných států, který implementoval přímou volbu prezidenta. To ovšem nic nemění na faktu, že český prezident je v současné době volen přímou všelidovou volbou, proto České republice za tento indikátor přiděluji bod.

Slovenská republika zavedla přímou volbu prezidenta roku 1999. Zásadním důvodem, proč se zavedla přímá volba prezidenta, jak jsem již zmiňoval, byl souboj bývalého premiéra Mečiara a bývalého prezidenta Kováče, což v důsledku vyvolalo nemožnost parlamentu se shodnout na budoucím nástupci prezidenta, proto tedy Slovensko zavedlo přímou volbu prezidenta. Tím pádem Slovenské republice za tento indikátor přiřazuji také jeden bod.

5.2. Souběh prezidentských a parlamentních voleb

Zde rozeberu, zdali volby do parlamentu a na prezidenta probíhají v daném státě souběžně. Tento bod podle Siaroffa totiž může zvýšit prezidentský vliv na složení národního shromáždění (Siaroff, 2003, s. 304).

V Polské republice jsou volby nesynchronní, což je vidět i na délce mandátu prezidenta Polska a na délce mandátu dolní komory Polska (Sejmu). Prezident Polska je volen na pětileté funkční období a polský Sejm je volen na čtyřleté funkční období (Kubát, 2005, s. 47-51). Tedy příští všeobecné prezidentské volby se budou konat roku 2025 a příští nejbližší volby do

polského Sejmu se budou konat roku 2023. Tuto podmínku tedy Polsko nespĺňuje, tudíž přiděluji nula bodů.

V České republice jsou volby též nesouběžné, což je také vidět na délce mandátu, prezidenta České republiky a délce mandátu poslanců z dolní komory parlamentu. Prezident České republiky je volen na pět let, kdežto poslanci jsou voleni na čtyři roky. Tedy příští prezidentské volby v České republice se budou konat roku 2028, a příští parlamentní volby se budou konat již za dva roky, tedy v roce 2025 (Severa, 2022). Proto České republice za tento indikátor téže nepřipisuji žádný bod.

Na Slovensku stejně jako u států Polska a Česka nejsou termíny voleb paralelní. To je též vidět na délce mandátu prezidenta Slovenské republiky, a délce mandátu poslanců. Slovenský prezident je totiž volen na pětileté funkční období a poslanci na čtyřleté funkční období. Na Slovensku se kvůli rozpadu vlády a předčasným volbám nové volby do parlamentu budou konat již tento rok, přesněji 30.zář 2023. Prezidentské volby se zase budou konat roku 2024 (SME.SK). Proto Slovensku také nepřiděluji bod za tento indikátor.

5.3. Jmenovací pravomoc

V této podkapitole rozeberu u komparovaných států, zdali mají prezidenti pravomoc jmenovat vrchní soudce, vysoké vojenské představitele a centrální bankéře. Jak jsem již zmiňoval, tak abych danému státu mohl udělit bod, musí mít prezident jmenovací pravomoc pro všechny výše zmíněné funkce, nicméně není podmínkou, že prezident musí rozhodovat o jmenování sám³³. Abych danému státu mohl přidělit půl bodu, musí mít prezident daného státu pravomoc jmenovat alespoň dvě ze tří výše zmíněných funkcí.

Prezident Polské republiky jmenuje soudce nejvyšších soudů, obecných soudů, správních soudů a vojenských soudů. Je pravda, že dané soudce jmenuje na návrh státní rady soudnictví, nicméně má možnost dané soudce nejmenovat (čl.179, Ústava Polské republiky); (Kubát, 2005, s. 48). Například v nedávné době prezident Duda odmítl jmenovat několik soudců a dodal, že „Jde o výsadu prezidenta opakovaně ověřovanou judikaturou soudů³⁴.“ (Adamski, 2023). Proto uznávám, že polský prezident má reálný vliv na jmenování soudců, takže polský prezident splňuje tuto podmínku. Polský prezident je vrchním velitelem ozbrojených sil, jmenuje náčelníka generálního štábu a na žádost ministra obrany jmenuje generály polské armády

---

³³ Tedy ke jmenování klíčových funkcí prezident může potřebovat kontrasignaci.

³⁴ Originální proslov je v polštině a zní „To prerogatywa prezydenta, wielokrotnie weryfikowana orzecnictwem sądów.“ (Adamski, 2023)

(čl.135, Ústava Polské republiky). Nicméně i zde má prezident možnost odmítnout jmenovat generály předložené ministrem obrany. To jsme mohli vidět například v roce 2017, kdy prezident Duda odmítl jmenovat kolem desítky generálů (Pejcha, 2017). Proto tuto podmínku taktéž splňuje. Prezident Polska navrhuje prezidenta Polské centrální banky (Narodowy Bank Polski), což je nejdůležitější osoba Polské centrální banky a jmenuje část obecnstva do Rady pro měnovou politiku. Proto tuto podmínku také vyhodnocuji jako splněnou. Tedy polský prezident v praxi reálně jmenuje klíčové funkce pro stát, proto Polské republice za tento indikátor přiděluji jeden bod.

Český prezident jmenuje předsedu a místopředsedu Ústavního soudu s kontrasignací Senátu a předsedu a místopředsedu Nejvyššího soudu, takže prezident splňuje podmínku jmenování vrchních soudců. Prezident je vrchním velitelem ozbrojených sil a jmenuje a povyšuje generály. Je pravdou, že prezident jmenuje a povyšuje generály na návrh vlády, avšak prezident návrhům vlády nemusí vyhovět. Stalo se tak například u případu Michala Koudelky³⁵, kdy ho Miloš Zeman odmítl jmenovat generálem (Klímová & Honzejek, 2022; iDNES.cz.2022). Takže tuto podmínku český prezident splňuje také v praktické rovině. Členy České národní banky jmenuje a odvolává³⁶ prezident České republiky. Takže tuto podmínku prezident také splňuje. Český prezident tedy disponuje pravomocí jmenování klíčových funkcí, takže za tento indikátor dávám České republice jeden bod.

Slovenský prezident jmenuje ústavní soudce na návrh parlamentu, přičemž parlament musí navrhnout nejméně dvojnásobek soudců, ze kterých prezident bude vybírat ústavní soudce³⁷. Takže zde má prezident možnost volby a zároveň nezávisle na jiném orgánu vybírá předsedu a místopředsedu Ústavního soudu. Také jmenuje tři členy soudní rady Slovenské republiky (Koudelka, 1995, p. 90; čl.134, Ústava Slovenské republiky). Proto prezident splňuje podmínku jmenování vrchních soudců. Prezident je vrchním velitelem ozbrojených sil, jmenuje a odvolává generály, jmenuje členy obrany státu a jmenuje, na návrh vlády, náčelníka generálního štábu. Tedy prezident tuto podmínku také splňuje (Koudelka, 1995, s. 89). Prezident Slovenské republiky jmenuje a odvolává guvernéra a viceguvernéra Slovenské národní banky (Národná banka Slovenska). Nicméně prezident jmenuje guvernéra a viceguvernéra na základě návrhu vlády a zároveň to musí schválit parlament. Zákon o centrální bance Slovenska ani nijak neupravuje možnost prezidenta odmítnout navržené kandidáty a

---

³⁵ Ředitel Bezpečnostní informační služby. (BIS)

³⁶ U odvolání prezident už potřebuje kontrasignaci Senátu.

³⁷ Ovšem prezident z těchto kandidátů musí vybrat ústavní soudce, jinak by jednal protiústavně (čl.134 Ústava Slovenské republiky).

popřípadě vybrat jiné než ty, které mu byli navrženy, takže by se zákon dal interpretovat způsobem, že prezidentovi zákon ani nedovoluje nejmenovat navržené bankéře (čl. 7, zákon č. 566/1992 sb.). Politická praxe na Slovensku ukazuje, že prezidenti nejmenují navržené bankéře jen za podmínek, kdy navrhovaní bankéři nesplňují zákonné podmínky pro přijetí do funkce (Index.sme.sk 2006; Tasr, 2019). Jinak slovenští prezidenti pouze formálně jmenují vládou navržené centrální bankéře na Slovensku, což ukazuje, že tato pravomoc je slabá, spíše i v praktické rovině nulová. Takže jak politická praxe, tak i zákonná úprava mi ukazuje, že prezident na výběr centrálních bankéřů v praxi nemá vliv. Proto tuto podmínku prezident nesplňuje. Vzhledem k tomu, že prezident nesplňuje podmínku jmenování centrálních bankéřů, tak nesplňuje podmínky pro získání celého bodu za tento indikátor, avšak splňuje podmínky pro získání půl bodu, proto tedy Slovenské republice přiděluji za tento indikátor půl bodu.

5.4. Předsedání schůzím kabinetu

V této podkapitole rozeberu, zdali prezidenti komparovaných států mohou předsedat schůzím kabinetu. Ovšem pro splnění daného indikátoru je velmi důležité, aby prezident schůzím nepředsedal jenom formálně, ale také, aby se tímto procesem mohl zapojit do stanovování agendy vlády (Siaroff, 2003, s.304). Pro získání půl bodu stačí, aby prezident měl pravomoc schůzím vlády předsedat.

Polský prezident může v závažných případech svolat kabinetní radu (Rada Gabinetowa), která je složená z rady ministrů a které prezident předsedá. Nicméně tato rada nemá pravomoci vlády. Jedná se pouze o orgán poradně-konzultační, v němž může prezident vládě předkládat své návrhy a připomínky týkající se politiky státu (Wróblewska, 2012, s. 96). Politická praxe sice ukazuje, že prezident využívá této pravomoci. Naposledy jí využil minulý rok, kdy jednal s vládou o přípravě vzdělávacího systému na návrat studentů do škol z důvodu příchodu další vlny Covid-19 (PrezydentPL. 2021). Nicméně ačkoliv prezident v závažných případech může svolat kabinetní radu, a politická praxe ukazuje, že prezident tuto pravomoc reálně využívá, tak nemá reálný vliv na ustanovování agendy vlády³⁸. Z téhož důvodu Polsku zde přiděluji pouze půl bodu.

Český prezident disponuje pravomocí účastnit se zasedání vlády. V České ústavě je totiž napsáno, že „Prezident republiky má právo účastnit se schůzí vlády, vyžádat si od vlády a jejich

---

³⁸ Dalo by se namítnout, že prezident má neformální vliv na stanovování agendy vlády, protože může vládě předkládat své návrhy a připomínky. Nicméně toto by byla velmi silná interpretace, že prezident má reálný vliv na stanovení agendy vlády, proto Polsku za tento indikátor přiděluji pouze půl bodu.

členů zprávy a projednávat s vládou nebo s jejími členy otázky, které patří do jejich působnosti.“ (čl.64, Ústava České republiky). Prezident se tedy může schůzi vlády pouze účastnit, nikoliv jim předsedat a zapojovat se tak do stanovování agendy vlády³⁹. Politická praxe ukazuje, že český prezident této pravomoci využívá. Například Miloš Zeman poměrně často chodil na zasedání vlády, když se jednalo o rozpočtu (Zemanová, 2015; Novinky.cz, 2019). Nicméně, jak jsem již zmínil prezident se může schůzi vlád pouze účastnit, nikoliv jim předsedat, proto v případě České republiky jsem přidělil půl bodu.

Před rokem 1999 byla u slovenského případu tato pravomoc více diskutabilní než v současnosti. V Ústavě Slovenské republiky bylo napsáno, že prezident “má právo být přítomný na schôdzach vlády Slovenskej republiky, predsedat' jej a vyžadovať si od vlády alebo od jej členov správy“ (čl.102, Ústava Slovenské republiky). Nicméně toto se změnilo ústavním zákonem č. 9/1999 čl. 102 písmeno p. Došlo k tomu, že Ústava už nepřiznává prezidentovi pravomoc, zúčastňovat se a předsedat schůzím vlády, může už pouze vyžadovat od vlády a jejích členů informace potřebné pro plnění úloh jako hlavy státu (Balog, 2013). Tím pádem v současnosti slovenský prezident nedisponuje pravomocí předsedat vládě, proto Slovensko za tento indikátor nedostává bod.

5.5. Prezidentské veto

V této podkapitole rozeberu, zdali prezidenti států Polska, Česka a Slovenska disponují pravomocí veta. Jak jsem již popsal, aby prezident splnil indikátor a daný stát mohl dostat plný bod, tak prezident musí disponovat právem veta, u kterého musí být nástroj pro přehlasování daného veta složitější, než je vyjádření absolutní nebo prosté většiny poslanců proti prezidentskému vetu. Složitější způsoby, jak přehlasovat veto prezidenta jsou například, přehlasování prezidentského veta dvěma třetinami poslanců, přehlasování veta musí odsouhlasit obě komory parlamentu, nebo například prezidentovo veto nejde přehlasovat za žádných okolností. Aby daný stát mohl dostat půl bodu, musí daný prezident disponovat pravomocí veta, které ovšem může být přehlasovatelné prostou nebo absolutní většinou.

V Polském případě prezident pravomocí veta disponuje. Aby prezidentovo veto mohlo být přehlasovatelné, musí se vyjádřit proti prezidentovu vetu alespoň tři pětiny poslanců Sejmu⁴⁰. Dokonce před rokem 1997 a přijetím nové ústavy bylo prezidentské veto tak silné, že ho Sejm mohl přehlasovat pouze dvoutřetinovou většinou (Wróblewska, 2012, s.97). Politická

---

⁴⁰ Polský prezident musí vetovat celý zákon. Není možné, aby vetoval pouze jeho některé části.

praxe také ukazuje, že prezidenti veto používají. Hodně záleží, zdali prezident je z opozičního politického tábora, nebo zdali je u vlády strana, která ho přivedla k moci. To dokazuje například období prezidentství Aleksandra Kwaśniewského. Totiž za vlády koalice SLD s PSL vetoval pouze sedm zákonů, ale za vlády koalice AWS-UW jich vetoval dvacet osm. Kwaśniewski byl prezidentem za období, kdy již síla prezidentského veta byla zmenšena, což z něj dělá prezidenta který nejvíce využíval této pravomoci za své období. Za čtyřleté funkční období polské vlády AWS-UW jich vetoval dvacet osm, což je bezkonkurenčně nejvíce oproti jeho kolegům. Naopak nejméně prezidentského veta (což bylo pouze čtyřikrát), využíval prezident Bronisław Komorowski⁴¹. Současný prezident Andrzej Duda do roku 2020 pravomoci veta využil devětkrát (Frączyk, 2020). V současné době prezident veta ovšem také využívá. Například jej použil, když vetoval zákon o Národní vysílací radě (Šindlerová, 2021), nebo když vetoval novelu o reformě školství (Sieniawski, 2022). Nicméně v současnosti vládne v Polsku strana PIS, což je strana, které byl Duda dříve členem, proto v současné době polský prezident pravomoci veta velmi nevyužívá a zároveň zákony, které vetuje nejsou pro směr politického systému Polska⁴² a pro polskou společnost výjimečně důležité. Nicméně Polský prezident disponuje silnou pravomocí veta, jak jsem ukázal, takže Polsku za tento indikátor přiděluji bod.

Český prezident disponuje pravomocí veta. Zároveň politická praxe ukazuje, že to není jenom formální pravomoc prezidenta, kterou česká hlava státu fakticky nevyužívá. To dokazuje například to, že bývalý prezident Klaus za své funkční období vetoval padesát sedm zákonů. To vychází průměrně skoro šest zákonů ročně, tedy každé dva měsíce jeden (Jakl, 2017). Avšak aby český prezident mohl dostat celý bod za splnění tohoto indikátoru, musí jeho veto být natolik silné, aby ho poslanecká sněmovna nemohla přehlasovat absolutní či prostou většinou. Ovšem v České republice je prezidentovo veto přehlasovatelné absolutní většinou a zároveň prezident nemá právo vetovat ústavní zákon (čl. 50, Ústava České republiky). Což z této pravomoci dělá slabší pravomoc a tolik nereflektuje rovnoměrné sdílení moci mezi prezidentem a vládou. Že tato pravomoc je slabší dokazuje i fakt, že z padesáti sedmi zákonů, které Klaus vrátil, tak jenom čtyři Poslanecká sněmovna znovu nepřehlasovala a daný zákon neprosadila⁴³ (Jakl, 2017). Takže kvůli danému faktu, že veto prezidenta České republiky je přehlasovatelné absolutní většinou poslanců, tak přiděluji České republice za tento indikátor půl bodu.

---

⁴¹ Ale opět to bylo z důvodů, že prezident Komorovski zastával funkci prezidenta za vlády PO-PSL, přičemž na post prezidenta ho vynesla strana PO.

⁴² Například totiž nevetoval zákony o zákazu potratu, nebo zákon o vlastnictví médií.

⁴³ Pro srovnání je zajímavé, že prezident Zeman vetoval deset zákonů, přičemž jenom jeden vetoval úspěšně, a prezident Havel vetoval 24 zákonů, přičemž čtyři jeho veta byla úspěšná (Česká Justice, 2021 iROZHLAS, 2022; Tomášek, 2022). Je tedy zajímavé, že Klaus i přes jeho tvrzení, že prezident by měl užívat práva veta jenom minimálně, vetoval zákony nejvíce ze všech českých prezidentů (Bém, 2013).

Slovenský prezident také disponuje pravomocí veta jako ostatní prezidenti komparovaných zemí. Politická praxe mi také ukazuje, že prezident reálně využívá prezidentského veta. Například Rudolf Schuster za své volební období využil tuto pravomoc sto třikrát⁴⁴, nebo Ivan Gašparovič osmdesát pětkrát. I současná prezidentka Zuzana Čaputová tuto pravomoc poměrně dost využívá, zatím jí využila dvacet devětkrát (Prezidentka Slovenskej republiky, n.d.). Například aby vetovala novelu zákona o státní podpoře nájemního bydlení nebo novelu zákona týkající se reformy stavební legislativy (SME.SK, 2023). Nicméně veto, kterým disponuje prezident Slovenské republiky, je přehlasovatelné stejným způsobem jako v případě českého prezidenta⁴⁵, je totiž taktéž parlamentem přehlasovatelné, potažmo vládou a její absolutní většinou, což, jak jsem již zmiňoval, moc nereprezentuje sdílení exekutivní moci mezi vládou a prezidentem. Nicméně je pravda, že prezident má alespoň určitou pravomoc, jak se zapojit do procesu přijímání zákonů, a tak splňuje kritérium pro získání půl bodu, proto tedy Slovensku za tento indikátor přiděluji půl bodu.

5.6. Široké pravomoci za dob krize

Zde rozeberu, zdali prezidenti daných států za dob krizí disponují pravomocí vydávat dekrety, které jsou účinně platné po neomezenou dobu. Za dobu krize beru například válečné ohrožení, popřípadě stav války, nebo například národní nepokoje. Kritérium pro získání půl bodu jsem stanovil takto: prezident musí mít pravomoc vydávat dekrety za výše zmíněných situací, nicméně pro získání půl bodu dekrety mohou být časově omezené a například po určitém časovém období je musí schválit parlament.

Polský prezident nedisponuje pravomocí vydávat dekrety za dob krizí. Je pravda, že polskému prezidentovi se pravomoci mírně navyšují v době ohrožení bezpečnosti státu. Může například vyhlásit válečný stav, jestliže se Sejm nemůže sejít, tak na dobu války jmenuje na návrh předsedy vlády Vrchního velitele ozbrojených sil, nebo na návrh předsedy vlády vyhláší mobilizaci a užití ozbrojených sil k obraně státu a tak dále (Wróblewska, 2012, s.98). Nicméně v prezidentských pravomocích není nikde stanoveno (ani ve stavu ohrožení), že prezident může vydávat dekrety, které jsou účinně platné po neomezenou dobu, dokonce ani ty, které jsou časově omezené. Proto za tento indikátor nepřiděluji Polské republice bod.

---

⁴⁴ Což z něj dělá prezidenta, který nejčastěji využíval pravomoci veta ve Slovenské historii od roku 1989.

⁴⁵ Je ale poměrně zajímavé, že úspěšnost prezidentských vet Slovenského prezidenta do roku 2012, byla 58%, naproti tomu u Českého prezidenta to bylo pouhých 12 % (Trochtová, 2012, s.44).

Pravomoci prezidenta české republiky se výrazným způsobem za dob krize nezvyšují. Nevyhlašuje válečný stav, nouzový stav ani stav ohrožení státu (čl. 43, Ústava České republiky). Jediné, co prezident nařizuje je mobilizace, a to pouze na návrh vlády (čl.23, zákon č. 585/2004 Sb.). Nicméně nedisponuje ani pravomocí vydávat dekrety za dob jakékoli krize. Proto České republice za tento indikátor nepřiděluji bod.

Slovenský prezident také nedisponuje pravomocí vydávat dekrety, které jsou účinně platné po neomezenou dobu⁴⁶. Je pravda, že pravomoci prezidenta v době ohrožení státu mírně narůstají. Například prezident, na základě rozhodnutí národní rady a jestliže je Slovenská republika napadena, vypovídá válku a uzavírá mír. Na návrh vlády může prezident vyhlásit mobilizaci ozbrojených složek, vyhlásit válečný, nebo výjimečný stav (Belko, 2003, s. 53-54). Avšak, jak jsem již zmiňoval, tak slovenský prezident nedisponuje pravomocí vydávat dekrety, proto Slovensku za tento indikátor nepřiděluji bod.

5.7. Ústřední role v zahraniční politice státu

V této podkapitole rozeberu, zdali má prezident ústřední roli v zahraniční politice státu. Aby prezident splňoval indikátor, tak musí předsedat Bezpečnostní/Obranné radě⁴⁷, musí mít alespoň minimální vliv na výběr ministrů zahraničí a obrany a musí se účastnit zasedání Evropské rady. Jestliže prezident splňuje tyto podmínky, bude přidělen danému státu bod, pro získání půl bodu prezident musí splňovat alespoň dvě ze tří podmínek, pakliže prezident splňuje jednu nebo nesplňuje žádnou podmínku, tak daný stát nedostane bod za tento indikátor.

Polský prezident má určité zahraniční pravomoci, jak ostatně píše i Kubát (Kubát, 2004, s. 278). Nicméně v této podkapitole rozeberu, zdali to jsou spíše slabší pravomoci vhodnější pro prezidenta v parlamentním režimu, nebo zdali to jsou silnější pravomoci vhodné více pro prezidenta v poloprezidentském režimu. Pro správné zjištění dané problematiky mi dopomohou již zmíněné podmínky pro splnění indikátoru. Polský prezident předsedá Bezpečnostní radě státu (Biuro Bezpieczeństwa Narodowego), zároveň ji svolává a upřesňuje témata, která se budou rozebírat (Rada Bezpieczeństwa Narodowego, 2023). Takže polský prezident tuto podmínku splňuje. Polský prezident podle ústavy „jmenuje předsedu vlády spolu s dalšími členy rady ministrů“ (čl.154, Ústava Polské republiky). Nicméně toto je v praxi prezidentova pouze formální pravomoc, protože všechny ministry vybírá předseda vlády a prezident je pouze

---

⁴⁶ Nedisponuje samozřejmě ani pravomocí vydávat jakékoliv dekrety, ať za dob krize, nebo za stavu klidu.

⁴⁷ Je to rada, jejíchž hlavní úkoly jsou zajištění bezpečnosti a obrany daného státu.

formálně jmenuje. V politické tradici Polska se také nikdy nestalo⁴⁸, že by prezidenti jakkoli zasahovali do výběru ministrů. Z daných důvodů polský prezident tuto podmínku nespĺňuje. Polsko v Evropské radě zastupuje Mateusz Morawiecki, což je polský předseda vlády, nikoliv prezident (Členové Evropské rady, 2023). Tedy Polský prezident nespĺňuje druhou a třetí podmínku, proto Polské republice za tento indikátor nepřiděluji bod.

Český prezident má také zajisté určité pravomoci v zahraniční politice, například podle ústavy sjednává a ratifikuje smlouvy (čl.63, Ústava České republiky). Český prezident nepředsedá Bezpečnostní radě státu, protože tato rada je stálým pracovním orgánem vlády pro koordinaci problematiky bezpečnosti České republiky (Bezpečnostní rada státu, 2023). Prezident má právo se schůzí pouze účastnit, vyžadovat si od ní a jejích členů zprávy a projednávat s ní nebo také s jejími členy otázky, které patří do jejich působnosti (Ústavní zákon č. 110/1998 Sb.). Tuto podmínku tedy prezident nespĺňuje. Prezident má do jisté míry vliv na výběr ministrů zahraničí a obrany. Častokrát čeští prezidenti totiž odmítají jmenovat ministry podle představ předsedů vlád. Nejnovější případ, který souvisí se zasahováním prezidenta do zahraniční politiky se odehrál na konci roku 2021, když Miloš Zeman odmítal jmenovat Jana Lipavského jako ministra zahraničí, protože tvrdil, že Ústava mu neukládá povinnost akceptovat jakýkoliv návrh na ministra zahraničí (Glaserová, 2021). Další příklad se odehrál, když v roce 2018 odmítal Zeman jmenovat na post ministra zahraničí Miroslava Pocheho. Zde nakonec případ skončil tak, že dočasně byl pověřen ministrem zahraničí Jan Hamáček a po pár měsících byl jmenovaný ministrem zahraničí Tomáš Petříček. U tohoto případu by se dalo říci, že si Zeman prosadil svůj postoj (Weiss, 2018). Vyhodnotil jsem tedy, že český prezident má alespoň minimální vliv na jmenování ministrů zahraničí nebo obrany, proto tuto podmínku český prezident splňuje. Ovšem zasedání Evropské rady se účastní Petr Fiala, což je český předseda vlády (Členové Evropské rady, 2023). Takže třetí zmíněnou podmínku prezident nespĺňuje, proto České republice nepřiděluji žádný bod za tento indikátor.

Slovenský prezident také disponuje určitými pravomocemi v zahraniční politice státu. Též disponuje právem sjednávat a ratifikovat mezinárodní smlouvy⁴⁹ a zastupovat stát navenek (Koudelka, 1995, s. 84). Na Slovensku prezident nepředsedá bezpečnostní radě (Bezpečnostnej radě) pouze má právo navrhnout zasedání bezpečnostní rady a účastnit se zasedání. Bezpečnostní rada je v rukou vlády a předsedá jí premiér (Bezpečnostná rada SR, 2023). Takže

---

⁴⁸ Prezident Lech Walesa tomuto pravidlu lehce odporuje. Nicméně jak jsem zmínil, jeho skutky se nebudou započítávat do politické praxe současnosti. Proto tento případ více nerozebírám v hlavní části mé práce.

⁴⁹ Na Slovensku také prezident nechal většinu smluv sjednávat vládu Slovenské republiky, když vydal rozhodnutí, které je zveřejněné ve sbírce zákonů pod č. 205/1993 (Koudelka, 2009, s. 85).

Slovenský prezident tuto podmínku nesplňuje. Prezident podle ústavy jmenuje a odvolává předsedu vlády a ministry. V Ústavě je přesně napsáno, že prezident „jmenuje a odvolává předsedu a ostatní členy vlády Slovenské republiky, pověřuje je řízením ministerstev a přijímá jejich demisi“ (čl. 102, Ústava Slovenské republiky). Ovšem politická praxe na Slovensku ukazuje, že prezidenti velmi zřídka sehrávají alespoň určitou roli ve jmenování ministrů⁵⁰. Ba dokonce slovenští prezidenti nikdy v historii nesehráli žádnou roli při jmenování ministrů zahraničí nebo obrany, proto slovenský prezident touto pravomocí taktéž nedisponuje. Slovenský prezident nesplňuje ani třetí podmínku, protože zasedání Evropské rady se účastní premiér, takže v současnosti Ľudovít Ódor (Členové Evropské rady, 2023). Tím pádem Slovensku za tento indikátor nepřiděluji bod.

5.8. Hlavní role v utváření vlády

V této podkapitole ohodnotím, zdali prezident má reálný vliv na utváření vlády. Podmínkou pro splnění tohoto indikátoru tedy je, že prezident bude mít přinejmenším výrazný vliv⁵¹ na jmenování a odvolání premiéra⁵². Když tuto podmínku daný prezident bude splňovat, dostane daný stát bod. Opět jsem zde přidělil kritérium pro získání půl bodu. Takže když prezident disponuje reálnou pravomocí, buď jmenování předsedy vlády anebo odvolání premiéra, dostane daný stát půl bodu.

Prezident Polské republiky jmenuje předsedu vlády a polské ministry, jak je ostatně uvedeno v ústavě polské republiky (čl. 154, Ústava Polské republiky). Ve výběru má podle ústavy zcela volnou ruku. Poté vláda musí do čtrnácti dnů od svého jmenování předstoupit před Sejm a požádat o důvěru. Když důvěru nedostane, tak, poměrně zajímavě, v druhém kole předsedu vlády navrhuje Sejm. Ale i tak předsedu vlády a jeho kabinet (ministry) musí poté jmenovat prezident. A když vláda ani napodruhé nedostane důvěru, tak předsedu znovu navrhuje a jmenuje prezident. Takže prezident navrhuje a jmenuje předsedu vlády a ministry při prvním a třetím pokusu (Kopecký, 2018). Nicméně toto je pouze zákonná úprava výběru

---

⁵⁰ Nicméně občas se to stane. Stalo se to například v roce 2018, když slovenský prezident sehrál výraznou roli při jmenování ministra vnitra. Prezident nechtěl, aby se stal ministrem vnitra Jozef Ráž ml., což vedlo k tomu, že bývalý předseda vlády Slovenska ustoupil prezidentovi a navrhl jiného kandidáta na post ministra vnitra (Tomáše Druckera), kterého následně prezident jmenoval.

⁵¹ Dalo by se namítnout, proč u tohoto indikátoru musí mít prezident výrazný vliv na jmenování/odvolání premiéra, když u předchozího indikátoru stačí, aby prezident měl minimální vliv na jmenování ministra zahraničí/obranu. Je tomu z důvodů, že u předešlého indikátoru je to pouze jedna ze tří podmínek pro splnění indikátoru a zároveň předešlý indikátor si klade za cíl zjistit, zdali prezident má výrazné zahraniční pravomoci, proto tato podmínka není tolik důležitá. Kdežto tento indikátor se snaží zjistit, zdali prezident má reálný vliv na utváření vlády, proto je důležité, aby prezident měl velký vliv na jmenování premiéra.

⁵² V Ideálním případě celou vládu.

předsedy vlády prezidentem. Ovšem politická praxe je dosti odlišná. Prezident totiž vždy respektuje dohodu nejsilnější koalice/strany na tom, koho jako premiéra vybere⁵³. Bronislaw Komorowski sice tvrdil, že se nebude řídit tímto nepsaným pravidlem, nicméně nakonec stejně zvolil na post premiéra, lídra politické strany (Donalda Tuska), která vyhrála volby (Kuligowski, 2007; www.money.pl, 2011). Tedy prezidenti Polska se řídili tímto nepsaným pravidlem. Proto prezident Polska nesplňuje tuto podmínku.

Polský prezident nemůže samostatně odvolat vládu za žádných okolností. Jediné, co může v tomto ohledu, tak je odvolání ministra, jemuž Sejm vyslovil nedůvěru, což je pouze formální pravomoc (Wróblewska, 2012, s. 96). Tím pádem Polský prezident nesplňuje podmínku odvolání předsedy vlády. Za daných okolností tedy Polsku za tento indikátor nepřiděluji žádný bod.

V České republice prezident podle ústavy jmenuje předsedu vlády a ministry. Ačkoliv je pravda, že politická praxe v České republice je taková, že je pravidlem, že prezident jmenuje na post premiéra předsedu strany (koalice), která vyhrála parlamentní volby. Takže na jednu stranu by se mohlo zdát, že prezident nemá tedy možnost zvolit zmíněnou funkci tak, jak sám uzná za vhodné. Na druhou stranu v ústavě je přesně napsáno, že prezident „jmenuje a odvolává předsedu a další členy vlády a přijímá jejich demisi, odvolává vládu a přijímá její demisi“ (čl. 62, Ústava České republiky). Tedy prezident má právo jmenovat předsedu vlády - „kohokoliv uzná za vhodné.“ Navíc díky „aktivismu“ českých prezidentů toto pravidlo není úplně jisté. Například Miloš Zeman prohlásil, že po volbách, které se konaly v roce 2021, pověří sestavením vlády nejsilnější stranu⁵⁴, nikoli koalici, což jde proti politické praxi České republiky. Další příklad je kontroverzní zavedení Rusnokovy vlády, které prezident Zeman provedl i přes nesouhlas hlavních politických stran, proto taky tato vláda nedostala důvěru od poslanecké sněmovny⁵⁵. Avšak i přes to Zeman tuto úřednickou vládu nechal vládnout až do jmenování nové Sobotkovy vlády. Zeman také přiznal, že tímto krokem chtěl posunout Českou republiku k prezidentskému režimu (iRozhlas.cz, 2023). Poslední příklad, který zmíním a který též vyvrací politickou tradici, která je v České republice nastavená, se odehrál roku 2010. Prezident Klaus totiž jmenoval sestavením vlády Petra Nečase, který byl lídrem politické strany ODS, ačkoliv volby vyhrála politická strana ČSSD. Prezident Klaus toto rozhodnutí

---

⁵³ Lech Wałęsa se znovu v tomto odlišoval od ostatních prezidentů, nicméně jak jsem již uvedl v úvodu, jeho období prezidentování nebudu počítat do politické praxe Polska.

⁵⁴ Nakonec Miloš Zeman jmenoval nejsilnější koalici, to nic ale nemění na jeho výroku, který odporoval politické praxi České republiky.

⁵⁵ Tímto krokem šel Zeman proti vůli většiny v parlamentu, což je velmi silný krok a značí, že vláda se neodvíjí vždy pouze od vůle parlamentu ale zároveň i od vůle prezidenta.

argumentoval tím, že Petr Nečas jako jediný disponuje potenciálem vytvořit úspěšnou vládu, tedy vládu, která bude sestavena z koalice tří stran⁵⁶ (Vadlejchová, 2010). Je tedy pravda, že splnění této podmínky je relativně sporné. Nicméně z důvodu, že v ústavě je jasně napsáno, že prezident může zvolit premiéra kohokoliv uzná za vhodného a zároveň díky „aktivismu“ českých prezidentů, je politická praxe často ohýbána, nebo dokonce ignorována, tak uznávám, že prezident má právo vybrat předsedu vlády kohokoliv uzná za vhodného. Proto prezident tuto podmínku splňuje.

Nyní přejdu k tomu, zdali prezident má reálnou pravomoc odvolat vládu neboli předsedu vlády a s ním celou vládu. V Ústavě je přesně napsáno, že prezident „jmenuje a odvolává předsedu a další členy vlády a přijímá jejich demisi, odvolává vládu a přijímá její demisi“ (čl.62, Ústava České republiky). Takže prezident podle této části ústavy má jasné právo na odvolání předsedy vlády, potažmo celé vlády. Ale politická realita je v tomto případě dosti odlišná. Český prezident odvolává vládu jenom v případě, že do jeho rukou podá demisi, nebo nepodá tzv. „povinnou demisi⁵⁷“ (Pika, 2023). Tím pádem prezident nemá na odvolání vlády vůbec vliv a je to jenom jeho formální pravomoc. Kvůli tomu, že český prezident nemůže dle své vůle odvolat předsedu vlády a s ním celou vládu, tak České republice přiděluji za tento indikátor půl bodu.

Na Slovensku prezident podle ústavy jmenuje a odvolává předsedu vlády a ministry. V Ústavě je přesně napsáno, že prezident „vymenúva a odvoláva predsedu a ostatných členov vlády Slovenskej republiky, poveruje ich riadením ministerstiev a prijíma ich demisiu“ (čl. 102, Ústava Slovenskej republiky). Avšak na Slovensku politická praxe ukazuje, že prezident pověřuje sestavením vlády předsedu strany, která vyhrála volby⁵⁸. Tím pádem prezident nemá na výběr premiéra žádný vliv, takže politická praxe na Slovensku ukazuje, že jmenování předsedy vlády prezidentem je pouze formální pravomoc, proto slovenský prezident tuto podmínku nesplňuje.

Slovenský prezident podle ústavy (viz výše) má právo odvolat vládu. Nicméně prezident vládu může odvolat jen za ústavou jasně stanovených podmínek (viz. čl. Slovenské ústavy 115,

---

⁵⁶ Vláda tedy nakonec byla vytvořena ze stran ODS, Top 09 a Věci Veřejné.

⁵⁷ Takzvaná povinná demise je situace, kdy nastanou určité skutečnosti, ve kterých vláda musí podat demisi do rukou prezidenta, pakliže ji nepodá, prezident má povinnost vládu odvolat.

⁵⁸ Je sice pravda, že v současnosti Slovenská prezidentka jmenovala úřednickou vládu, které se přezdívá Čaputový kabinet, z důvodů, že na výběr lidí měla větší vliv než premiér Odór. Silnější postavení prezidenta také ukázal prezident Kiska, když vyzval k rekonstrukci kabinetu po smrti Jana Kuciaka, což se mu nakonec povedlo (Hynčica, 2023). To ovšem nic nemění na faktu, že prezident Slovenska po řádných volbách nemá kvůli politické praxi žádný vliv na výběr předsedy vlády Slovenska.

116), při kterých prezident nemá fakticky vliv na odvolání předsedy vlády, proto Slovensku také nepřiděluji bod za tento indikátor.

5.9. Možnost rozpustit zákonodárny sbor

V této podkapitole ohodnotím, zdali prezident disponuje pravomocí rozpustit zákonodárny sbor dle libosti hlavy státu, maximálně s výhradou časového omezení. Jako *výhradu časového omezení* Siaroff vnímá to, že prezident nemůže rozpustit zákonodárny sbor, například pár měsíců před volbami, jinak ale může zákonodárny sbor rozpustit dle jeho uvážení. Kritérium pro získání půl bodu jsem stanovil takto: Pakliže nastanou podmínky, aby prezident mohl rozpustit zákonodárny sbor a prezident bude mít možnost výběru, zdali zákonodárny sbor rozpustí nebo nikoliv, nebude to pouze jeho povinností, při které nebude mít na výběr, přidělím danému státu půl bodu.

Polský prezident může rozpustit Sejm za dvou podmínek. První z nich je, že třikrát se nepodaří procedura vzniku nové vlády, nebo zadruhé, že Sejm neschválí během čtyř měsíců od předložení návrhu zákona o státním rozpočtu (Kubát, 2005, s. 53). U první podmínky nemá prezident na výběr, zdali Sejm rozpustí, zde je to pouze jeho formální pravomoc, kterou musí učinit, ovšem u druhé zmíněné podmínky má prezident na výběr, zdali Sejm rozpustí, nebo nikoliv⁵⁹ (Wróblewska, 2012 s. 97). Tím pádem Polský prezident může rozpustit zákonodárny sbor při splnění dvou podmínek, přičemž u jedné z nich se může prezident rozhodnout, zdali Sejm rozpustí, proto Polské republice za tento indikátor přiděluji půl bodu.

Český prezident má pravomoc rozpustit poslaneckou sněmovnu, nicméně pouze za podmínek, které jsou v Ústavě (viz čl. 35, Ústava České republiky); (Vodička & Cabada, 2011, s. 340-341). První z nich je, že „Poslanecká sněmovna nevyjádřila důvěru nově jmenované vládě, jejíž předseda byl prezidentem republiky jmenován na návrh předsedy Poslanecké sněmovny“ (čl.35, Ústava České republiky). Druhý je, že „Poslanecká sněmovna se neusnese do tří měsíců o vládním návrhu zákona, s jehož projednáním spojila vláda otázku důvěry“ (čl.35, Ústava České republiky). Zatřetí „zasedání Poslanecké sněmovny bylo přerušeno po dobu delší, než je přípustné“ (čl.35, Ústava České republiky). Předposlední možností, kdy prezident může rozpustit vládu je, když „Poslanecká sněmovna nebyla po dobu delší tří měsíců způsobilá se usnášet, ačkoliv nebylo její zasedání přerušeno, a ačkoliv byla v té době opakovaně svolána ke schůzi.“ (čl.35, Ústava České republiky). Poslední možností, kdy prezident ovšem musí rozpustit Poslaneckou sněmovnu je, „navrhne-li to Poslanecká sněmovna

---

⁵⁹ Na rozhodnutí má prezident čtrnáct dní.

usnesením, s nímž vyslovila souhlas třípětinová většina všech poslanců“ (čl.35, Ústava České republiky). Prezident tedy nedisponuje přímou pravomocí rozpustit parlament kdykoliv uzná za vhodné, nicméně prezident má právo rozpustit parlament za splnění výše zmíněných podmínek, a jak jsem ukázal, u čtyř z pěti podmínek má prezident možnost volby, zdali poslaneckou sněmovnu rozpustí. České republice proto přiděluji půl bodu za tento indikátor.

Slovenský prezident může rozpustit Národní radu Slovenské republiky za čtyř podmínek. První z nich je, pokud Národní rada do šesti měsíců od jmenování vlády neschválí její programové prohlášení. Dále, pokud se do tří měsíců neusnese o vládním návrhu zákona, s nímž vláda spojila návrh na vyslovení důvěry. Zatřetí, pokud není déle než tři měsíce způsobilá usnášet se navzdory tomu, že její zasedání nebylo přerušeno a byla opakovaně svolávaná. A poslední podmínkou je, když nezasedá v období delším než to dovoluje Ústava. Toto jsou podmínky kdy prezident může rozpustit Národní radu, avšak také nemusí. Podmínka kdy prezident musí rozpustit Národní radu nastává, pokud bylo iniciováno lidové hlasování o odvolání prezidenta, které dopadlo neúspěšně. Prezident také nesmí využít právo rozpuštění Národní rady během posledních šesti měsíců svého volebního období, během války a válečného nebo výjimečného stavu (Belko, 2003, s. 54). Slovenský prezident disponuje možností rozpustit Národní radu, pouze za zákonem určených možnostech, nicméně u čtyř z pěti podmínek má prezident možnost vybrat, zdali Národní radu rozpustí, nebo nikoliv, proto Slovensku přiděluji půl bodu za tento indikátor.

6. Komparace politických režimů

Nyní se již dostávám k finální kapitole, kde politické režimy Polska, Česka a Slovenska budu komparovat za pomoci předvedené a trochu upravené Siaroffovy metody. Nejdříve porovnáám, jak si státy vedly v počátečním rozřazení, které Siaroff založil na Elgieho atributech, proto toto rozdělení reprezentuje v mé bakalářské práci pohled na politické režimy optikou Post-Duvergerovců. Toto srovnání bude kratší než následující z důvodu, že zde jsem rozděloval státy jenom pomocí tří základních atributů a metoda mi nedovolovala jít více do hloubky. Následně porovnáám státy, jak si jejich prezidenti vedli v bodovém ohodnocení prezidentské síly (v síle prezidentských pravomocí), které bylo provedeno pomocí indikátorů, které vytvořil Alan Siaroff⁶⁰. Tyto indikátory jsem osobně trochu více upřesnil a rozšířil škálu jejich

---

⁶⁰ Toto ohodnocení prezidentské síly představuje to, co Duverger nazval „celkem značné pravomoci,“ proto mi toto ohodnocení pomůže v závěru k zařazení politický režimů daných států do parlamentarismu nebo poloprezidencializmu optikou Duvergerovců. Nicméně to více rozeberu v další kapitole.

hodnocení. Tato komparace půjde více do hloubky a bude tedy obsáhlejší. Na konec této kapitoly poskytnu tabulku, kde bude vidět celkové bodové ohodnocení a budu moci říci, který ze států má nejsilnějšího prezidenta.

V prvním rozřazení států všichni prezidenti skončili v kategorii pět, tím pádem všechny komparované státy nemají pouze jednu hlavu exekutivy, totiž všechny státy mají dvouhlavou exekutivu, kterou představuje prezident a vláda. Všechny komparované státy také mají přímo voleného prezidenta. Nicméně zde by se měření odvíjelo dosti odlišně podle roků, kdy by se měření uskutečňovalo, protože například před rokem 1999 by byl nejsilnější polský prezident, protože by jako jediný disponoval legitimitou danou lidem. Nebo před rokem 2012 by zase byl český prezident nejslabší, protože by jako jediný nebyl volen lidem a jeho legitimita by byla odvozována od parlamentu, což jak správně uvádí Kudrna ukazuje spíše na slabší postavení prezidenta (Kudrna, 2012, s. 9). Zároveň u všech tří států, je hlava vlády odpovědná zákonodárnému sboru. Zde opět nejsou vidět žádné rozdíly mezi státy. Tato část komparace přinesla zjištění, že politické režimy v ústavní rovině a pohledem Post-Duvergerovců jsou v současnosti stejně silné, ačkoliv když by měření bylo provedeno v různých časových úsecích dopadlo by diametrálně rozlišně.

Nyní přejdu ke druhé části komparace států Polska, Česka a Slovenska. V této komparaci budu vycházet z informací, které mi poskytly upravené indikátory Alana Siaroffa. První indikátor je, zdali je prezident volen ve všeobecných volbách. Tuto otázku jsem již srovnával v předchozí části komparace, proto ji nebudu znovu rozebírat.

Druhý indikátor se zaměřoval na problematiku, zdali v daných státech probíhají souběžně volby na prezidenta a do parlamentu. Za tento indikátor všechny státy dostaly nula bodů, takže ve všech státech jsou termíny voleb oddělené, takže zde nemůžeme pozorovat žádné rozdíly mezi státy.

Ve třetím indikátoru již můžeme pozorovat určité rozdíly v síle prezidentů daných států. Zde státy Polska a Česka dostaly celý bod, kdežto Slovensko dostalo půl bodu. Je tomu z důvodu, že prezidenti Česka a Polska mají širší kompetence ve jmenování klíčových funkcí pro stát. Všichni tři prezidenti mohou jmenovat vrchní soudce a vysoké vojenské představitele, nicméně slovenský prezident nedisponuje pravomocí, na rozdíl od svých protějšků, jmenovat dle své vůle centrální bankéře. Jmenuje je totiž pouze na návrh vlády a zároveň to musí schválit parlament. Politická praxe na Slovensku také neukazuje, že by prezident měl vliv na jmenování centrálních bankéřů. Takže slovenský prezident je slabší ve jmenování klíčových funkcí pro stát než český a polský prezident. Nicméně když toto téma zavedu ještě hlouběji, tak český prezident má o trochu silnější pravomoci než polský, protože ten jmenuje všechny členy národní

banky, vybírá guvernéra a viceguvernéra pouze podle svého uvážení a zároveň může tyto členy odvolat se souhlasem senátu. Kdežto polský prezident sice také disponuje jmenovací pravomocí centrálních bankéřů, ovšem jmenuje pouze část obecnstva národní banky a pouze navrhuje prezidenta polské centrální banky. Tato konceptualizace ovšem nedokáže zachytit, nicméně je důležité v komparaci poukázat i na tyto rozdíly.

Čtvrtý indikátor se zabývá tím, zdali prezident může předsedat schůzím kabinetu, a zároveň se tím zapojovat do stanovování agendy vlády. Celý bod nespĺňuje ani jeden z komparovaných států, nicméně Polsko dostalo za tento indikátor půl bodu, protože polský prezident může jako jediný z těchto států předsedat kabinetní radě, což defacto znamená, že může předsedat schůzím kabinetu. Český a slovenský prezident touto pravomocí nedisponují, ale je potřeba říci, že český prezident zde má trochu větší pravomoci než slovenský, protože se může zasedání vlády účastnit a dostane slovo, kdykoli si o něj požádá. Tuto pravomoc slovenský prezident ztratil při změně ústavy v roce 1999. V tomto indikátoru je tedy nejsilnější polský prezident, ale zároveň český prezident je o trochu silnější než slovenský, ačkoli to konceptualizace nezachytila.

Další proměnnou je pravomoc veta. Zde polský prezident dostal celý bod, protože prezident disponuje pravomocí veta a zároveň jeho veto je přehlasovatelné třemi pětinami poslanců sejmu. Veto českého a slovenského prezidenta je přehlasovatelné absolutní většinou poslanců, což znamená, že nejsilnějším právem veta disponuje polský prezident a slabšími, ale zároveň stejně silnými vety disponují prezidenti Česka a Slovenska. Co je ovšem velmi zajímavé, slovenští prezidenti využívají veto, které je stejně silné jako veto českého prezidenta o dost častěji než čeští prezidenti a jsou v něm také častěji úspěšnější, jak jsem již ukázal.

Šestým indikátorem je, zdali prezident disponuje širokými zahraničními pravomocemi. Zde všechny státy dopadly stejně s nula body, protože ani jeden prezident z komparovaných států nedisponuje pravomocí vydávat dekrety za dob krize. U všech států se zároveň prezidentům pravomoci za dob krizí mírně zvedají, nicméně u všech prezidentů jsou to spíše formální pravomoci, jako je například vyhlášení stavu války, které musí být podloženo rozhodnutím parlamentu. Zároveň toto není předmětem indikátoru, proto to zde nebudu více rozebírat.

Sedmý indikátor je zaměřen na pravomoci prezidenta v zahraniční politice. Ani jeden prezident nespĺnil podmínku pro získání bodu nebo půl bodu, ale i když všichni prezidenti získali nula bodů za tento indikátor, jsou zde vidět rozdíly v pravomocích prezidentů. Například polský prezident předsedá bezpečnostní radě, kdežto český a slovenský prezident mají právo se této rady pouze účastnit. Český prezident, oproti slovenskému a polskému má vliv na

jmenování ministrů zahraničí nebo obrany. Pouze slovenský prezident nesplnil ani jednu podmínku, což značí, že ačkoliv všechny státy získaly nula bodů za tento indikátor, tak slovenský prezident je nejslabší v této proměnné.

Osmý indikátor sleduje, zdali prezident má ústřední roli ve výběru vlády. Zde pouze český prezident získal půl bodu. Polský a slovenský prezident mají také právo podle ústavy jmenovat předsedu vlády, ale na rozdíl od českého prezidenta jsou vázání politickou praxí, která se v jejich zemi neporušuje, proto získali v této proměnné nula bodů. Z daného důvodu je český prezident v této sféře nejsilnější z komparovaných prezidentů.

Poslední indikátor se zaměřuje na to, zdali prezident může rozpustit zákonodárný sbor, dle jeho uvážení. Zde všechny státy dostaly po půl bodu, protože u všech států má prezident možnost se rozhodnout, za splnění ústavou daných podmínek, zdali odvolá vládu, nebo ji ponechá. Ačkoliv je zajímavé, že prezidenti Česka a Slovenska mohou zákonodárný sbor rozpustit za čtyřech podmínek, kdežto polský prezident pouze za jedné, což by se dalo interpretovat způsobem, že prezidenti Česka a Slovenska jsou trochu silnější v této pravomoci než prezident Polska. Toto bylo podrobnější hodnocení prezidentských pravomocí.

Zde je vidět tabulka, která ukazuje, jaký stát je nejsilnější podle bodového ohodnocení.

Indikátory	Polsko	Česko	Slovensko
Přímá volba prezidenta	1	1	1
Souběžné volby	0	0	0
Jmenovací pravomoc	1	1	0,5
Předsedání schůzím kabinetu	0,5	0	0
Právo veta	1	0,5	0,5
Pravomoci za dob krize	0	0	0
ústřední role v zahraniční politice	0	0	0
Vliv na utváření vlády	0	0,5	0
Pravomoc rozpustit zákonodárný sbor	0,5	0,5	0,5
Celkem	4	3,5	2,5

Je vidět, že podle bodového ohodnocení je nejsilnější stát Polsko, poté je Česká republika a nejslabšího prezidenta má stát Slovensko. Rozdíl mezi státem Polska a Česka je velmi malý, ale když by měření zahrnovalo další pravomoci prezidenta, jako je například zákonodárná iniciativa, nebo iniciování a vyhlášení referenda, rozdíl by se zvětšil, což mi ovšem tato metoda

neumožňovala. Státy v oblasti střední Evropy často bývají klasifikovány jako parlamentní režimy (Brunclík & Kubát, 2014; Vodička & Cabada, 2011). Nicméně jak je vidět, v určitých oblastech, jako je přímá volba prezidenta, jmenovací pravomoc a pravomoc veta jsou prezidenti obecně posíleni. Toť ostatně velice pravděpodobně vede k neutichající diskuzi, kam politické režimy daných států zasadit.

Jeden z možných důvodů, proč dané státy mají rozdílně silné prezidenty může být historická tradice prezidentství. Totiž na rozdíl od Slovenské republiky je zajímavé, že česká společnost vnímá tradici prezidentů pozitivně. Tato tradice započala Tomášem Garriguem Masarykem, jehož charismatická, ale zároveň autoritativní osobnost zcela naplňovala představu o tom, jakou roli by měl prezident představovat v Československu (Pajas, 2013, s.471-472). Postavení slovenského prezidenta v modernější historii pravděpodobně nejvíce ovlivnil střet Mečiara a Kováče v devadesátých letech, který vyústil ke změně ústavy. Tato změna ústavy přinesla zavedení přímé volby prezidenta, ale zároveň prezident přišel třeba o pravomoc účastnit se zasedání vlády (Horváth & Juhas, 2012, s. 115-116). Postavení Polského prezidenta nejvíce pravděpodobně ovlivnilo prezidentství Lech Wałęsy, které vyústilo v přijetí nové ústavy v roce 1997. A postavení českého prezidenta pravděpodobně nejvíce ovlivnilo zavedení přímé volby prezidenta v roce 2012. Například proto, že si ho prezident Zeman interpretoval způsobem, že když disponuje přímou legitimitou od lidu, měl by také disponovat širšími pravomocemi. Proto také jmenoval Rusnokovu vládu, i když tímto krokem rozporoval vůli parlamentu (iRozhlas.cz., 2023).

7. Závěr

Tato práce nabídla dva druhy kategorizací států podle dvou hlavních proudů poloprezidencializmu. První rozřazení, které bylo založené na definičních attributech Post-Duvergerovců, které tedy reprezentuje tento pohled, dopadlo způsobem, že všechny státy byly zařazeny do kategorie číslo pět. Tato kategorie charakterizuje typicky poloprezidentský režim. Jak jsem již zmínil, kdyby se kategorizace odehrávala v jiných letech dopadla by odlišně, nicméně mým cílem je zjistit, jak charakterizovat státy v současné době, proto komparované státy jsou podle Post-Duvergerovců státy poloprezidentské.

V druhém měření jsem hodnotil prezidentskou sílu podle upravených indikátorů Alana Siaroffa. Toto měření reprezentovalo pohled Duvergerovců. V tomto měření bylo nejsilnější Polsko, které získalo čtyři body, což je minimální bodová hranice, aby stát mohl být označený za poloprezidentský režim. Takže Polsko jak z pohledu Post-Duvergerovců, tak z pohledu

Duvergerovců, můžeme jako jediné z komparovaných států pokládat za poloprezidentský režim. Nicméně je zapotřebí dodat, že Francie, která je brána jako klasický poloprezidentský režim, získala v Siaroffově měření pět bodů, což ostatně byl i průměr poloprezidentských režimů v jeho konceptualizaci. Zároveň Polsko je na přesné bodové hranici mezi parlamentarismem a poloprezidencializmem. Což značí, že Polský prezident je mírně slabší v jeho pravomocích než většina prezidentů v poloprezidentských režimech. Ale jak uvádí Kubát, poloprezidentský režim je škála režimů, kde někteří prezidenti jsou trochu slabší a někde trochu silnější. Stejně tak tomu je v parlamentních a prezidentských režimech (Kubát, 2013, p.28). Proto tedy Polsko označuji jako poloprezidentský režim. Česká republika v tomto měření dostala tři a půl bodů, což je opět hraniční číslo mezi parlamentním režimem a poloprezidentským režimem. Nicméně Česká republika nezískala čtyři body, proto ji označuji jako parlamentní režim, ve kterém má ovšem prezident relativně silné postavení a pravomoci. Poslední je Slovenská republika, která získala dva a půl bodu, díky čemuž Slovenskou republiku zařazuji mezi parlamentní režimy skrz prizma Duvergerovců.

Je zajímavé vidět rozdíly zařazení mezi Duvergerovským přístupem a Post-Duvergerovským přístupem. Totiž podle prvního zmíněného přístupu jako poloprezidentský režim, můžeme označit pouze Polsko, kdežto podle druhého přístupu můžeme označit všechny státy jako poloprezidentské. Otázkou tedy zůstává, jaký přístup je lepší. Došel jsem k závěru, že oba přístupy mají své výhody a nevýhody a oba přístupy jsou vhodnější pro různé typy prací. Duvergerovský přístup má výhodu, že jeho kategorizace umožňuje jít více do hloubky, a tedy umožňuje přesnější kategorizaci států. To je vidět například na zařazení České a Slovenské republiky v této práci. Tento přístup se hodí spíše na kvalitativní typy práce, kde se kategorizuje menší počet zemí, protože jak jsem již zmiňoval, metoda nutí badatele jít více do hloubky, což by bylo u kvantitativních prací problematické se sháněním velkého množství dat. Post-Duvergerovský přístup má výhodu, že definice je velmi jasná, dobře určitelná a aplikovatelná, proto umožňuje metodologicky bezproblémový výběr případů poloprezidentských režimů a vnáší do studia objektivismus (Elgie, 2004, s. 317). Z daného důvodu se postup více hodí pro kvantitativních prací. Výzkum sice nebude tak přesný, nicméně to se u kvantitativních prací do určité míry dá předpokládat.

Zajímavé je také srovnání prezidentské síly daných států a jejich politických režimů. Totiž rozdíl v prezidentské síle daných států a rozdíl v politických režimech není nikterak zásadní. V prvním rozřazení státy dopadly všechny shodně v páté kategorii a v druhém měření je bodový rozptyl od státu, kde je prezident nejsilnější (Polska) ke státu, kde je prezident nejslabší (Slovenska) pouze jeden a půl bodu. Pravděpodobně je to dáno tím, že státy Polské republiky,

České republiky a Slovenské republiky procházely dosti podobnou historickou zkušeností a jsou na sebe geograficky i spojenecky navázány.

Další výzkum by mohl vymyslet metodu měření citlivější pro prezidentské pravomoci, přidat některé zásadní pravomoci, jako například pravomoc veta, nebo iniciace referend a zároveň s tím vytvořit širší škálu hodnocení těchto pravomocí a poté replikovat výzkum s touto novou metodou. Taktéž by bylo vhodné, aby si práce stanovila, jak pracovat s politickou praxí, a to i vzhledem k historické tradici a specifickým národním faktorům. Nebo by se práce mohla zaměřit na formování české politické praxe, jakým způsobem ji čeští prezidenti ovlivnili, jaké faktory ji ovlivnily a jaká je v současnosti. Obě práce by přinesly nový vhled do problematiky politických režimů Polska, Česka a Slovenska.

8. Zdroje

- 1) Adamski, M. (2023, 13. února). Andrzej Duda odmówił powołania sędziów nominowanych przez "starą" KRS. Osiem skarg w Strasburgu. Rzeczpospolita. Dostupné z <https://www.rp.pl/sady-i-trybunaly/art37946471-duda-odmowil-powolania-sedziow-etpc-zakomunikowal-rzadowi-osiem-skarg>
- 2) Belko, M. (2003). Moc výkonná. In Od Mečiara k Dzurindovi: Slovenská politika a politický systém v prvém desetiletí samostatnosti (str. 49–60). Brno: Masarykova Univerzita.
- 3) Bém, R. (2013, 4. března). Klaus teoretik: Veto jednou za 10 let. Klaus v praxi: 59 vet. Česká televize. Dostupné z <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1114710-klaus-teoretik-veto-jednou-za-10-let-klaus-v-praxi-59-vet>
- 4) Bezpečnostní rada státu (2023). Vláda České republiky. Dostupné z <https://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/brs/brs-uvod-3851/>
- 5) Brunclík, M., & Kubát, M. (2017). Kdo vládne Česku? Poloprezidentský režim, přímá volba a pravidla hry. Brno: Barrister a Principal.
- 6) Brunclík, M., & Kubát, M. (2014). Parlamentarismus nebo poloprezidencialismus? Spor o klasifikaci středoevropských demokratických režimů. MUNI Journals, XVI (2-3), 118–136.

- 7) Brunclík, M. (2014). Mezi Berlínem a Paříží: Kam kráčí politický režim České republiky. In O komparativní politologii a současné české politice. (str. 57-79). Praha: Karolinum.
- 8) Brunclík, M., & Kubát, M. (2019). Semi-Presidentialism, Parliamentarism and Presidents: Presidential Politics in Central Europe. New York: Taylor & Francis Group.
- 9) Brunclík, M. (2009). Negativní parlamentarismus: cesta k efektivnějšímu fungování parlamentního režimu? *Acta Politologica*, 1, 118–141.
- 10) Členové Evropské rady (2023). Evropská unie. Dostupné z <https://www.consilium.europa.eu/cs/european-council/members/>
- 11) Duverger, M. (1980). A New Political System Model: Semi-Presidential Government. *European Journal of Political Research*, 8: 165–187.
- 12) Elgie, R. (1999). The Politics of Semi-Presidentialism. In. *Semi-Presidentialism in Europe* (str. 1–20). Oxford University Press.
- 13) Elgie, R. (2004). Semi-Presidentialism: Concepts, Consequences and Contesting Explanations. *Political Studies Review*, 2(3), 314–330.
- 14) Frączyk, J. (2020, 9. července). Weta prezydenckie. Od Dudy "swoich" częściej wetował tylko Kwaśniewski. *Businessinsider*. Dostupné z <https://businessinsider.com.pl/polityka/andrzej-duda-wetowal-swoich-piec-razy-zobacz-jak-to-robili-pozostali-preezydenci/ccr3xdm>
- 15) Frye, T. (1997). A politics of institutional choice: Post-communist presidencies. *Comparative Political Studies*, 30(5), 523–552.
- 16) Glaserová, D. (2021, 10. prosince). Zeman odmítl jmenovat Lipavského. Česká televize. Dostupné z <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3412344-zeman-odmitl-jmenovat-ministrem-zahranici-lipavskeho-vycita-mu-nizku-kvalifikaci>

- 17) Hloušek, V., Kopeček, L., & Šedo, J. (2011). Politické systémy: Brno: Barrister & Principal.
- 18) Horváth, P., & Juhas, P. (2012). Zavádzanie priamej voľby prezidenta na Slovensku a jeho dôsledky. In Ústavní postavení prezidenta republiky a způsob jeho volby (str. 115–129). Praha: Karolinium
- 19) Hynčica, P. (2023, 9. června). Slovensko po nástupu úřednické vlády: hlavní linie konfliktu se ještě zvýrazní. Deník Referendum. Dostupné z <https://denikreferendum.cz/clanek/35316-slovensko-po-nastupu-urednicke-vlady-hlavni-linie-konfliktu-se-jeste-zvyrazni>
- 20) Jakl, L. (2017, 24. ledna). Publikace IVK č. 32: Veta prezidenta Václava Klause | www.Václav Klaus cz. Dostupné z <https://www.klaus.cz/clanky/4060>
- 21) Jung, M. (2018). Vliv zavedení přímé volby prezidenta na výkon úřadu v ČR. [Bakalářská práce]. Dostupné z <https://is.muni.cz/th/bsq4j/>
- 22) Klímová, J., & Honzejek, P. (2022, 29.dubna). „Na ten návrh se ani nepodíval, roztrhal ho.“ Zeman opět nejmenuje Koudelku generálem. Hospodářské noviny. Dostupné z <https://archiv.hn.cz/c1-67063230-bdquo-ani-se-na-ten-navrh-nepodival-roztrhal-ho-ldquo-zeman-ani-tentokrat-nejmenuje-koudelku-generalem>
- 23) Kopecký, J. (2018, 24.dubna). Prohod'te druhý a třetí pokus jmenování premiéra, dostali radu politici. iDNES.cz. Dostupné z https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/senat-kulaty-stul-vyjdi-ven-ustava-jmenovani-vlady.A180424_170047_domaci_kop
- 24) Kouba, K. (2009). Prezidentské, poloprezidentské a parlamentní systémy demokracie. In Úvod do politologie (str. 119–141). Praha:Grada.
- 25) Koudelka, Z. (1995). Ústavní postavení slovenského prezidenta. MUNI Journals – Časopis pro právní vědu a praxi, 82–95.

- 26) Koudelka, Z. (2009). PREZIDENT A MEZINÁRODNÍ SMLOUVY. Dostupné z https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2009/files/prispevky/mezin_smlouvy/Koudelk_a_Zdenek_1038.pdf
- 27) Kubát, M. (2005). Demokracie v Polsku: Politický systém Polské republiky 1989-2005. Praha: Slon.
- 28) Kubát, M. (2014). Jak definovat poloprezidentský režim? Acta Universitatis Carolinae Iuridica,60(1),137–152. Dostupné z https://karolinum.cz/data/clanek/536/Iurid_1_2014_12_Kubat.pdf
- 29) Kubát, M. (2008 b). Polsko: Politický a ústavní systém Třetí republiky. In Nové demokracie střední a východní Evropy. (str.9-36). Praha: Ocemonia.
- 30) Kubát, M. (2004). Polsko. In Politické a ústavní systémy zemí středovýchodní Evropy. (str. 271–294). Praha: Eurolex Bohemia.
- 31) Kubát, M. (2008a). Prezident v Politickém systému Polska. In Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech – Česká republika v komparativní perspektivě (str. 119–134). Praha: Dokořán.
- 32) Kubát, M. (2013). Současná česká politika: Co s neefektivním režimem? Brno: Barrister & Principal.
- 33) Kudrna, J. (2012). Ústavní postavení prezidenta republiky a způsob jeho volby. Karolinum. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta.
- 34) Kuligowski, Ł. (2007, November 6). Prezydent nie wybiera rządu. Sektor publiczny - samorząd terytorialny, administracja publiczna, prawo administracyjne, finanse publiczne - INFOR.PL. Dostupné z https://samorzad.infor.pl/temat_dnia/387129,Prezydent-nie-wybiera-rzadu.html
- 35) Lupták, L. (2008). Slovensko: Postkomunismus a národní mýty. In Nové demokracie střední a východní Evropy. (str.37-65). Praha: Ocemonia.

- 36) Martínek, D. (2020). Komparace formálních a neformálních pravomocí hlavy státu na Tchaj-wanu od roku 1975. (Bakalářská práce). Dostupné z <https://is.muni.cz/th/h8ccr/>
- 37) McGregor, J. (1994). The presidency in East Central Europe. RFE/RL Research Report, 4(2), 23–31.
- 38) Metcalf, K. L. (2000). Measuring Presidential Power. Comparative Political Studies, 33(5), 660–685.
- 39) Najbližšie voľby na Slovensku (n.d). SME.SK.Dostupné z <https://volby.sme.sk/dok/i/najblizsie-volby-slovensko>
- 40) Pajas, P. J. (2013). CZECH REPUBLIC–THE FIRST DIRECT PRESIDENTIAL ELECTIONS. Sage Journals, 33(5), 471-479.
- 41) Pasquino, Gianfranco (1997). Semi-Presidentialism. European Journal of Political Research, 31(1), 128-137.
- 42) Pejcha, M. (2017, 9. srpna). Polský prezident Duda odmítl jmenovat nové generály- Seznam Zprávy. Seznam Zprávy. Dostupné z <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/polsky-prezident-duda-odmitl-jmenovat-nove-generaly-35492>
- 43) Pika, T. (2023, 4. ledna). OVĚŘOVNA: Spor o výklad Ústavy. Kandidát SPD by chtěl odvolat vládu, podle expertů to ale není možné. iROZHLAS. Dostupné z https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/prezident-kandidat-volba-pravomoci-odvolani-vlady-spd-hoax_2301040620_pik
- 44) Politycy: nie zawsze lider zwycięskiej partii był desygnowany na premiera. (2011, 7. března). www.money.pl. Dostupné z https://www.money.pl/archiwum/wiadomosci_agencyjne/pap/artukul/politycy;nie;zawsze;lider;zwycieskiej;partii;byl;desygnowany;na;premiera,11,0,790027.html

- 45) Prezidentka Slovenskej republiky (n.d).Dostupné z <https://www.prezident.sk/find/?search=veto>
- 46) Prezidentka vetovala novelu zákona o štátnej podpore nájomného bývania (2023, 26. května). SME.SK. Dostupné z <https://index.sme.sk/c/23174402/prezidentka-vetovala-novelu-zakona-o-statnej-podpore-najomneho-byvania.html>
- 47) Prezidentské veto. Zeman odmítl zákon ohledně snížení plateb za státní pojištění. (2022, 18.listopadu). iROZHLAS. Dostupné z https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/zakon-o-pojistnem-na-verejne-zdravotni-pojisteni-milos-zeman-veto_2208080958_ako
- 48) Prezident Tvarošku za viceguvernéra NBS nevymenuje. (2006, 6. června). index.sme.sk. Dostupné z <https://index.sme.sk/c/2751191/prezident-tvarosku-za-viceguvernera-nbs-nevymenuje.html>
- 49) Přehledně: Prezident Zeman vetoval sedm zákonů, uspěl jednou – Česká justice. (2021, 13.srpna). Česká justice. Dostupné z <https://www.ceska-justice.cz/2022/08/prehledne-prezident-zeman-vetoval-sedm-zakonu-uspel-jednou/>
- 50) Rada Bezpieczeństwa Narodowego. (2023). Biuro Bezpieczeństwa Narodowego. Dostupné z <https://www.bbn.gov.pl/pl/rada-bezpieczenstwa-nar/rola-rbn/6000,Rada-Bezpieczenstwa-Narodowego.html>
- 51) Rada Gabinetowa nt. nowego roku szkolnego (2021) PREZYDENT.PL. Dostupné z <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/rada-gabinetowa-nt-nowego-roku-szkolnego,34461>
- 52) Sartori, G. (2011). Srovnávací ústavní inženýrství: Zkoumání struktur, podnětů a výsledků. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).
- 53) Severa, D. (2022, 25.září). Jaké volby nás čekají do roku 2030? Volno bude jen v roce 2027 - Seznam Zprávy. Dostupné z <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/kdy-budou-volby-76043>

- 62) Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. Dostupné z <https://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>
- 63) Ústavní zákon č. 78/1997. Ústava Polské republiky. Dostupné z <https://bip.brpo.gov.pl/pl/konstytucja>
- 64) Ústavní zákon č. 460/1992 Sb., Ústava Slovenské republiky. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-460>
- 65) Ústavní zákon č. 110/1998 Sb. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-110>
- 66) Vadlejšková, L. (2010,31. května). Klaus vyčkává, sestavením vlády zatím nikoho nepověří. Lidovky.cz. Dostupné z https://www.lidovky.cz/domov/klaus-vyckava-sestavenim-vlady-zatim-nikoho-nepoveri.A100531_105109_In_domov_hs
- 67) Vodička, K., & Cabada, L. (2011). Politický systém České republiky: Historie a současnost (3vyd.). Portál.
- 68) Weiss (2018, 27.června). Poche bude na ministerstvu zahraničí politickým tajemníkem. Zadarmo. Echo 24.cz. Dostupné z <https://echo24.cz/a/SsDnx/poche-bude-na-ministerstvu-zahranici-politickym-tajemnikem-zadarmo>
- 69) Wiatr, J. (2006). Europa pokomunistyczna: Przemiany panstw i spoleczenstw po 1989 roku. Wydawnictwo Naukowe "Scholar".
- 70) Wróblewska, I. (2012). Volba prezidenta Polské republiky a jeho ústavní pozice. In Ústavní postavení prezidenta republiky a způsob jeho volby (str. 89–100). Karolinum.
- 71) Zákon č. 585/2004 Sb. _Zákon o branné povinnosti a jejím zajišťování. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-585>

- 72) Zemanová, K. (2015, 9.září). Zeman s návštěvami vlády šetří, do Sněmovny chodí víc. Aktuálně.cz. Dostupné z <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/zeman-se-zucastni-jednani-vlady-chce-se-vyjadrit-k-rozpocetu/r~221285a4562311e5b3730025900fea04/>
- 73) Zákon č. 566/1992 Zb .Zákon Národnej rady Slovenskej republiky o Národnej banke Slovenska. Dostupné z <https://www.zakonypreludi.sk/zz/1992-566>
- 74) Zeman opět nejmenuje Koudelku generálem. Návrh roztrhal, tvrdí zdroj - iDNES.cz. (2022, 28. dubna). iDNES.cz. Dostupné z https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/zeman-prezident-koudelka-bis-general-jmenovani-kontrarozvedka.A220428_175211_domaci_klf
- 75) Zeman: Při jmenování Rusnokovy vlády mi šlo o snahu posunout Česko k prezidentskému systému. (2023, 5. března). iROZHLAS. Dostupné z https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/zeman-valorizace-babis-snemovna-partie_2303051136_mst
- 76) Zeman se zúčastnil jednání vlády. Kritizoval ji za vysoký počet úředníků. (2019, 16. září). Novinky.cz. Dostupné z <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-prezident-zeman-dorazil-na-jednani-vlady-40296650>

8. Seznam použitých zkratk

ODS – Občasná demokratická strana

VV – Věci veřejné

ČSSD – Česká strana sociálně demokratická

SLD – Sojusz Lewicy Demokratycznej (Svaz demokratické levice)

PSL – Polskie Stronnictwo Ludowe (Polská lidová strana)

UW – Unia Wolności (Unie svobody)

Sb – Sbírky

Č – Číslo

Čl – Článek

Ml – Mladší

ATD – A tak dále

TZV – Takzvaný

EU – Evropská unie

S – Strana

Vyd – Vydání

Např – Například